

บทที่ 2

พัฒนาการของนวนิยาย *แผลเก่า* กับศิลปะแขนงอื่น

แผลเก่า เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีผู้นิยมนำไปสร้างเผยแพร่ให้ผู้ชมศิลปะแขนงอื่นได้ชื่นชม *แผลเก่า* ได้รับการสร้างเป็นภาพยนตร์ถึง 3 ครั้ง และสร้างเป็นละครหลายยุคสมัย รวมทั้งเพลงขวัญ-เรียม บทเพลงในภาพยนตร์และละครเรื่อง*แผลเก่า* กลายเป็นเพลงอมตะ พราวนุรพีศครูเพลงของไทยได้ประพันธ์ขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2483 และยังได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเพลงที่สร้างจากตัวละครในนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* เป็นการถ่ายทอดความสัมพันธ์จากวรรณกรรมแขนงหนึ่งไปสู่วรรณกรรมอีกแขนงหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าบทประพันธ์เรื่อง*แผลเก่า* ของไม้ เมืองเดิม ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ศิลปินแขนงต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดศิลปะการประพันธ์ไปสู่ศิลปะการแสดงและดนตรีอย่างไม่มีพรมแดนแท้จริง ดังนั้นในการวิเคราะห์ในบทที่ 2 ผู้เขียนจึงได้กำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. กำเนิด*แผลเก่า*และไม้ เมืองเดิม
2. วิวัฒนาการของ*แผลเก่า*กับภาพยนตร์
  - 2.1 *แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2483
  - 2.2 *แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2497
  - 2.3 *แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2520
- 2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างระหว่างนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ทั้งสามสมัย
3. *แผลเก่า*กับการละคร
4. *แผลเก่า*กับดนตรี

1. กำเนิดแผลเก่าและไม้ เมืองเดิม

เมื่อกล่าวถึงเรื่อง *แผลเก่า* สิ่งที่คุณผู้อ่านทุกท่านมักจะระลึกถึงควบคู่ไปด้วยคือ ผู้ประพันธ์นามไม้ เมืองเดิม ด้วยผลงานประพันธ์ที่มีลีลาเฉพาะตัวและประวัติชีวิตที่น่าสนใจ เมื่อครั้งที่ผู้เขียนได้มีโอกาสสัมภาษณ์รพีพรผู้ประพันธ์บทภาพยนตร์และบทละครเรื่อง*แผลเก่า* สิ่งที่รพีพรเอ่ยเป็นคำแรกเมื่อผู้เขียนถามถึงเรื่อง*แผลเก่า*ก็คือ "ไม้ เมืองเดิม เป็นคนน่าสงสาร"¹ เป็นเหตุให้ผู้เขียนสนใจในประวัติของไม้ เมืองเดิม มากยิ่งขึ้น เมื่อศึกษาจึงได้พบว่า มีความสอดคล้องกับกำเนิดเรื่อง*แผลเก่า*เป็นอย่างดี ด้วยพบว่า เป็น *แผลเก่า* เป็นบทประพันธ์เรื่องแรกของผู้ประพันธ์ใช้นามปากกาว่า ไม้ เมืองเดิม

ไม้ เมืองเดิม เป็นนามปากกาของ ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา เกิดเมื่อปีวอก พ.ศ. 2451 ณ ย่านตำบลวัดมหรณพาราม ถนนวัดศิริอามาตย์ ก้านเป็นบุตรคนที่ 3 ของหม่อมหลวงปลี และหม่อมหลวงหญิงแสง พึ่งบุญ บุคคลสำคัญที่เป็นที่รู้จักกันในตระกูล พึ่งบุญก็คือ เจ้าพระยารามราฆพ ผู้เป็นเจ้าของบ้านนรสิงห์ หรือทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบัน และมีน้องชายคือพระยาอนิรุทธเทวา ผู้เป็นเจ้าของบ้านบรรทมสิทธ์ ในขณะที่ญาติผู้ใกล้ชิดมีศักดิ์สูงและร่ำรวย ทว่าครอบครัวของก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา กลับยากจนมากจนถึงขนาดต้องเช่าบ้านของญาติผู้มีฐานะในตระกูลพึ่งบุญอยู่

หลังจากก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา จบการศึกษาขั้นสูงสุดจากโรงเรียนมัธยมวัดราชบพิธแล้ว บิดาได้นำตัวไปฝากรับราชการอยู่ในสังกัดกรมบัญชาการมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2465 จากนั้นในปีพ.ศ. 2469 ก้านได้ลาออกจากราชการเพื่อทำงานส่วนตัว แต่ทว่าการมิได้เป็นตามที่คาดหวังจึงกลายเป็นคนว่างงานอยู่พักหนึ่ง ช่วงเวลานี้เองจึงได้เที่ยวเตร่ไปตามหัวเมืองอย่างอิสระเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นชานบทห่างไกลคบเพื่อนฝูงมากขึ้นและเริ่มดื่มสุราจนติด

¹ สัมภาษณ์, รพีพร, ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปีพ.ศ. 2534, ที่ศรีราชา ลอดจ์, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539.

เป็นนิสัย ต่อมาได้ขึ้นไปสมัครทำงานในสังกัดกองทางอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในความควบคุมของหลวงยันตรกิจ

ด้านชีวิตครอบครัว หลังจากที่พักผ่อนอยู่ตามหัวเมืองเป็นเวลาถึง 9 ปีจึงกลับมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร โดยมีเคหสถานอยู่บริเวณหลานหลวง ลมูล อติพยัคฆ์ กล่าวเพิ่มเติมว่า สมาชิกในครอบครัวของก้านประกอบด้วย มารดา ภรรยา 3 คน และลูกสาวคนเดียว ซึ่งอยู่ในบ้านหลังเดียวกันทั้งหมด²

ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา ดิศสุราเป็นนิสัยตั้งแต่ก่อนเริ่มชีวิตนักเขียนจนกระทั่งสิ้นชีวิต เหม เวชกร ได้เขียนเล่าถึงชีวิตของก้านว่า "ไม่ เมืองเดิม ชอบสุราอย่างหนัก จนเกิดเป็นโรคอย่างร้ายแรง ล้มเจ็บเป็นอัมพาตมือไม้สั่น แต่กำลังใจมิได้หมดไป คงเขียนเรื่องออกสู่ตลาดเสมอ โดยผู้อ่านไม่รู้เลยว่า หลังฉากของเจ้าตัวเป็นอย่างไร เจ็บคราวแรกเจ้าตัวพอเขียนได้อาศัยใช้ผ้าพันทุกๆ นิ้ว เป็นความเจ็บปวด เขียนเรื่องอย่างอดทน ร่างกายจะอย่างไรก็ตามกำลังใจยังคงที่ แกร่งกล้าคงเดิม จนมาตอนหลังโรคได้หนักถึงกับส่ายผอม มีแต่หนังหุ้มกระดูก จะนั่งเขียนเองไม่ไหวจึงมีเพื่อนฝูงบางคนที่รักใคร่มาสมัครเขียนให้ โดยเจ้าตัวเป็นผู้มอบปากด้วยปาก แต่บางครั้งผู้เขียนแทนมาไม่ได้ด้วยดิศสุระ ภรรยาเจ้าตัวก็เป็นผู้เขียน ทั้ง ๆ ที่นอนแบบนั้น เจ้าตัวต้องดื่มสุราเป็นยาหล่อเลี้ยงโรคด้วยว่าโลหิตในกายจะหยุดสูบฉีดอยู่แล้ว หากใช้สุราเป็นกำลังสูบฉีดเลี้ยงประสาทเจ้าตัวจึงสามารถดำเนินงานได้เรื่อย ๆ มา ซึ่งผู้อ่านทั้งหลายหาทราบไม่ ทุก ๆ คำ ทุก ๆ เรื่องของเขานั้นได้กลั่นกรองมาจากคนพิการที่คล้ายซาก"³ รพีพร ศิลปินแห่งชาติพ.ศ. 2534 กล่าวถึงไม่ เมืองเดิมว่า "ไม่ เมืองเดิม เป็นคนน่าสงสารลำบากตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นนักประพันธ์ที่ใส่แครงตัวจริงกินเหล้ามาก เมียให้กินข้าวแช่ก็เทน้ำทิ้งเอาเหล้าขาวเหล้าโรงใส่ไปแทน ฝิไม้ลายมือหาตัวจับยากมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นอย่างดี"⁴

² ลมูล อติพยัคฆ์, "เมียงคำตำราไม่ เมืองเดิม", *ฟ้าเมืองไทย*, 475 (เมษายน 2521): 43.

³ ยศ วัชรเสถียร, *มนัส จรรยาภักดิ์ และ ไม้ เมืองเดิม*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2520), หน้า

⁴ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539.

งานเขียนทุกเล่มของไม้ เมืองเดิม ถูกถล่มกรองมาจากร่างกายที่ไม่สมประกอบจากความคึกคองในวัยหนุ่มของเขา อันเป็นประสบการณ์ให้แก่ตัวละครนักสู้ของเขาผนวกกับนิสัยรักการอ่านของเขา ทั้งพงศาวดาร ประวัติศาสตร์ รวมทั้งเรื่องราวภาษาต่างประเทศทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสที่เขาเพียรหัดอ่านเขียนด้วยตนเองจนใช้การได้ จากการบันทึกถึงไม้ เมืองเดิมของยศ วัชรเสถียร กล่าวไว้ว่า “เป็นความจริงที่ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศส เพราะในระหว่างที่ท่านแต่งหนังสือเรื่อง ทหารเอกพระบิณฑูร และ ขุนศึก นั้น ท่านสามารถเล่าประวัติศาสตร์ของชาติไทยให้ฟังอย่างน่าสนใจ ส่วนทางด้านภาษาฝรั่งเศสนั้น สามารถอ่านเรื่อง ทแกลัวทหารสามเกลอของอเล็กซ์ซอง คูมาส์เป็นฉบับภาษาฝรั่งเศส”⁵

งานประพันธ์ของก้าน พึ่งบุญก่อนที่จะใช้นามปากกา “ไม้ เมืองเดิม” เริ่มด้วยผลงานชิ้นแรกคือ เรือโยงเหนือ ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จในด้านการตลาด และตามมาด้วยเรื่อง ห้องเช่าเบอร์ 13 ซึ่งผู้พิมพ์ไม่รับเรื่องของเขา และ ชาววัง ในนามปากกา กฤษณา พึ่งบุญฯ และบางเรื่องที่เขียนแทนผู้ที่มาดั่งเค้าโครงเรื่องให้จึงไม่ปรากฏชื่อนามเรื่อง ด้วยนามปากกา ฮ. ไพรวลัย ในเรื่องนามปากกานี้ รพีพรได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “พี่ก้านเป็นคนใจดีใครให้เขียนอะไรก็เขียนในนามของคนอื่นเขา เขียนหนังสือเยอะแต่ใช้ชื่อคนอื่นเสียหมด ใช้ชื่อเขาแล้วเขาก็ให้เงินตามความพอใจ ส่วนใหญ่จะน้อยนิด แต่พี่ก้านก็รับด้วยความเต็มใจ”⁶

ด้วยเหตุที่ว่าเรื่องที่เคยเขียนมาตั้งแต่ต้นไม่ประสบความสำเร็จ ถึงจะเริ่มสำเร็จอยู่บ้างก็ไม่ได้เกิดจากแนวทางของตนเอง ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา จึงแสวงหาแนวทางของตนเองอย่างเข้มแข็ง โดยมีหม เวชกร เพื่อรักคอยให้กำลังใจ พร้อมๆกันนั้น เหม ได้กล่าวแนะนำ ก้าน ว่าให้ลองเปลี่ยนแนวทางการเขียนเรื่องเสียใหม่ โดยให้เขียนเรื่อง

⁵ยศ วัชรเสถียร, มนัส จรรยาดี และ ไม้ เมืองเดิม, หน้า 135.

⁶สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539.

ทำนองฝากสถานที่* คูบัว และ ได้ยกเอาเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งเขียนโดยมีสถานที่จริงรับรองอยู่ เหม เล่าถึงวันหนึ่งที่เกิดออกจากหลังวัดมักกะสัน ไปด้วยไม้ เมืองเดิมสู่ท้องนา ให้นั่งเล่นกันที่สะพานรถไฟข้ามคลองแสนแสบ เหมขอร้องให้ไม้ เมืองเดิมลองวางแนวการเขียนเรื่องใหม่ ลองสุตลาตว่าแนวไหนคนอ่านจะต้อนรับ เปลี่ยนนามปากกาเสียใหม่ ลองเขียนเรื่องฝากสถานที่ที่คูบัวผม “พอดีเวลานั้นจวนค่ำแล้ว ตาของผมเหลือบไปเห็นชายทุ่งไกลโน้น มีกระต๊อบเล็กๆ จุดตะเกียงมีแสงริบหรี่ ผมจึงชี้ให้เขาดูและพูดว่า เอ็งลองคิดดูซิว่ากระต๊อบเล็กๆ ใพรึบหรี่นั้น มันจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างในที่นั้น” ไม้ เมืองเดิม มองดูภาพนั้นอย่างใช้ความคิด ถึงกับร้องให้ขึ้นมาเฉยแล้วว่าตนมีทางออกแล้ว จึงขอเวลาเหมสองวันเพื่อสร้างเรื่องใหม่ที่น่าอ่านเหมือนสะกิดใจ⁷

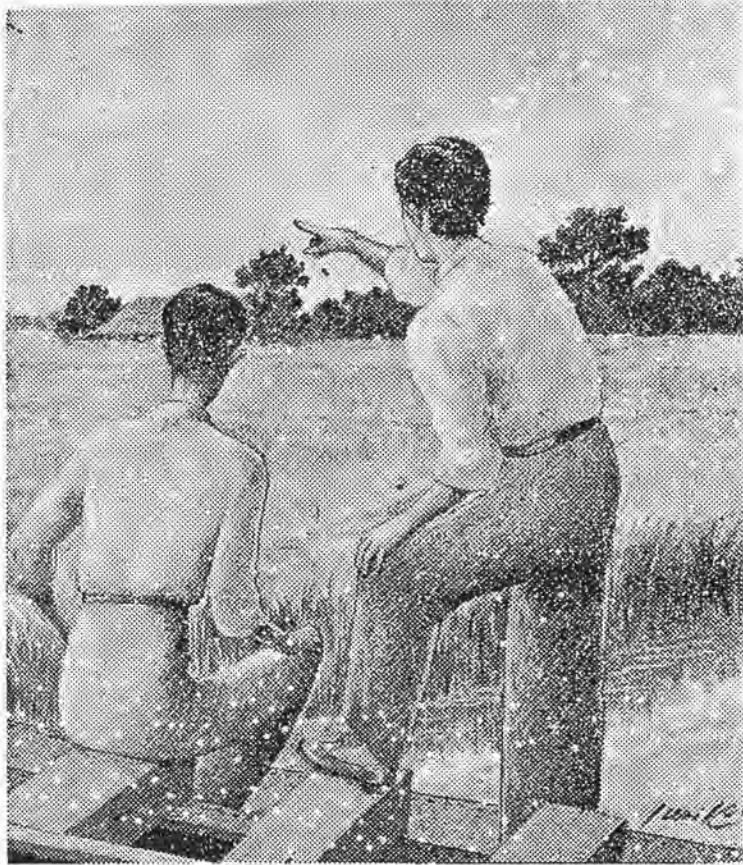
ดังนั้นอีกไม่นานเรื่อง *ผลแก้ว* จึงอุบัติขึ้น ทว่าสำนวนที่ผิดแปลกจากนักเขียนในยุคเดียวกัน เช่นที่ ยศ วัชรเสถียร กล่าวว่าเป็นสำนวนลูกทุ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ อย่างที่ไม่เคยมี นักเขียนคนใดในอดีตเขียนมาก่อน เช่นเดียวกับสำนวนของโชติ แพร่พันธุ์ ใช้ในเรื่อง *ผู้ชนะสิบทิศ* ของเขา ผิดกันแต่ของโชติ แพร่พันธุ์ หรือ ยาขอบ ไปในทางอ่อนหวานไพเราะ ส่วนของก้านไปข้างนักเลงหัวไม้เต็มตัว จะว่าเป็นสำนวนคนโบราณก็ไม่ใช่น่า เป็นสำนวนพูดกันของชาวชนบทที่ห่างไกลอารยธรรมใหม่นั้นเอง⁸

ด้วยเหตุนี้เมื่อเขียน *ผลแก้ว* จบลง ก้านจึงเกิดความกังวลยิ่งนัก ด้วยนามสกุล พึ่งบุญ เป็นนามสกุลพระราชทาน หากเขาจะเขียนเรื่องที่เป็นเรื่องของชาวบ้านด้วยสำนวนแหวกแนวเช่นนี้อาจจะทำความเสียหายให้แก่วงศ์ตระกูล ดังนั้นเขาจึงคิดที่จะตั้งนามปากกาของตนเสียใหม่ แต่ก็ยังคงความหมายเดิมอยู่ ยศ วัชรเสถียร กล่าวไว้ว่า "เขาก็ตั้ง

* เป็นนวนิยายอิงสถานที่จริง ทำนองนวนิยายเกี่ยวกับท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่จริงที่ใดที่หนึ่ง ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 3

⁷ เหม เวชกร, "จากข่ามแห่งความทรงจำ", พี่เมืองไทย,

⁸ ยศ วัชรเสถียร, *มนัส จรรยา* และ *ไม้ เมืองเดิม*, หน้า 138.

หม่อม เวชกร ชีให้ กำนัน ฟังบุญ ๗ อชฺรธา ลูกกระต๊อบที่
ชายทุ่ง อันเป็นจุดกำเนิดของเรื่อง “แผลเก่า” ในนาม
ปากกาของ “ไม้ เมืองเดิม”

หม่อม เวชกร เขียนรูปนี้จากความทรงจำ
เพื่อตีพิมพ์ใน “ฟ้าเมืองไทย” เมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

ภาพประกอบที่ ๘. หม่อม เวชกร ชีให้ กำนัน ฟังบุญ ๗ อชฺรธา ลูกกระต๊อบที่ชายทุ่งอันเป็นจุดกำเนิดของเรื่อง “แผลเก่า” ในนามปากกาของ “ไม้ เมืองเดิม” ภาพจากหนังสือแผลเก่าและบทภาพยนตร์ ของสำนักพิมพ์การเวก พ.ศ. ๒๕๒๐

ชื่อนามปากกาว่า "ไม้" เพราะตามธรรมเนียมที่มิก้านมีกิ่งก็คือต้นไม้ นามสกุลก็ตัดเอาแต่คำ "อยุธยา" ซึ่งเป็นพระนครหลวงเก่า แต่เปลี่ยนเสียงเป็น "เมืองเดิม"⁹ ส่วนวนแปลกแหวกแนวของ ไม้ เมืองเดิม ยังคงเป็นปัญหาแก่เพื่อนรัก เหม เวชกร ถึงกับยื่นคินมาเมื่ออ่านไปเพียงหน้าเดียว แล้วเหมาก็เก็บไว้ในลิ้นชักและไต่รตรองก่อนออกพิมพ์เป็นเวลานาน ทว่าผลลัพธ์กลับผิดความคาดหมาย *แปลเก่า* กลับได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง

ชำนาญ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยาได้เขียนถึงการแต่งเรื่อง *แปลเก่า* ของไม้ เมืองเดิมว่า"คุณก้านได้สร้างผลผลิตและชื่อเสียงด้วยการเขียนเรื่อง *แปลเก่า* เป็นปฐมฤกษ์ เมื่ออายุ 23 ปี คือเมื่อปีพ.ศ. 2474 เป็นจังหวะที่ผมเริ่มรู้จัก *แปลเก่า* ออกสู่สายตานักอ่านปรากฏผลงานประเดิมตั้งฟ้าล้าน เนื่องเพราะลีลาการเขียนที่แหวกแนวไม่ซ้ำแบบใครแหวกสำนวนไปจากวงนักเขียนอื่นบรรดามีในยุคนั้น นักอ่านทั้งถูกท่วงถูกกรงพากันต้องเนื้อฟิงใจ ไม้ เมืองเดิม มีอานุภาพบันดาลให้นักอ่านอ่านแล้วกระซิบกันว่า *แปลเก่า* อ่านแล้ววางไม่ลง"¹⁰

รพีพร ได้กล่าวถึง *แปลเก่า* ว่า "พิก้านใช้นามปากกาไม้ เมืองเดิม เป็นครั้งแรกด้วยเรื่อง *แปลเก่า* เป็นนวนิยายขนาดสั้นแนวถูกท่วงเรื่องแรกของเมืองไทย เพราะในยุคนั้นภาษาที่เขียนส่วนใหญ่จะนุ่มนวล อ่อนหวาน แต่แปลกเรื่องของไม้ เมืองเดิมกลับเป็นที่นิยมเป็นอย่างยิ่ง แล้วแกก็เขียนมาอีกหลายเรื่องในทำนองเดียวกัน ก็ขายดีมาตลอด คนก็นิยมอ่านมาก"¹¹ นับแต่นั้นเป็นต้นมานามปากกา ไม้ เมืองเดิม จึงถือกำเนิดขึ้น ถึงแม้ว่าเรื่อง "แปลเก่า" และ "แสนเสบ" ที่เขียนตามมานั้น ยศ วัชรเสถียรกล่าวว่า "ไม่ใช่เพราะความอยากเป็นนักประพันธ์ หากเขียนขึ้นด้วยความประสงค์ให้สำนักพิมพ์ของเพื่อนเกลอ ซึ่งตั้งขึ้นอย่างอนาถาได้มีเรื่องพิมพ์ ในยามที่เรื่องขาดมือคั้งที่

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 145.

¹⁰ ชำนาญ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, "ธาตุแท้ของไม้ เมืองเดิม" *คนละถิ่น*, หน้า 9, อังโน สุวรรณเชื่อนิล, *วิเคราะห์นวนิยายเรื่องขุนศึกของไม้ เมืองเดิม*, ปรินญาณิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523, หน้า 36.

¹¹ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539.

กล่าวเท่านั้นเอง"¹² จากผลงานเรื่องแรกที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณชนถือกำเนิดขึ้นในชีวิตการประพันธ์ของไม้ เมืองเดิม เมื่อมีอายุได้เพียง 23 ปี เขาก็มีผลงานติดตามมาไม่หยุดยั้ง トラบจนสิ้นลมหายใจ เมื่อวัยเพียง 37 ปีเท่านั้น ยศ วัชรเสถียร ให้สมญาแก่ไม้ เมืองเดิม ว่า "ต้นตำรับนิยายลูกทุ่ง ชั้นนักเลงหัวไม้" ถึงแม้ว่าแนวทางการประพันธ์ของไม้ เมืองเดิม จะได้รับการจัดให้เป็นเพียงชั้นลูกทุ่ง แต่ไม้ เมืองเดิมก็สามารถหาแนวทางการเขียนอันเป็นของตนเองได้ ด้วยช่วงชีวิตแห่งการประพันธ์เพียง 14 ปีเท่านั้น ในขณะที่นักเขียนบางคนอาจใช้เวลามากกว่าเขาหลายสิบปี หรืออาจจะตลอดชีวิตก็ยังไม่อาจค้นหาแนวทางที่เป็นตัวตนของตนเองได้เลย

ผลงานการประพันธ์ในนาม ไม้ เมืองเดิม ประกอบด้วย *

1. แผลเก่า	2. แสบแสบ	3. กระท่อมปลายนา
4. กลางเพลิง	5. เกวียนหัก	6. ข้าเก่า
7. ข้าหลวงเดิม	8. ขุนศึก	9. คนสะถิ้น
10. ค่าน้ำนม	11. คู่เงาถ่าน	12. ชายสามโบสถ์
13. ทหารเอกพระบัณฑูร	14. นางถ้ำ	15. นางห้าม
16. บางระจัน	17. บ้านนอกเข้ากรุง	18. บึงขุนสร้าง
19. ไร่ปล่ม	20. แม่หม้าย	21. รอยไถ
22. เรือเพลง-เรือเร่	23. ลมตะเภา	24. ล้างบาง
25. ศาลเพียงตา	26. เส็กกระท่อมลาย	27. สองศึก
28. สาวชะโงก	29. สำเภาล่อม	30. สิ้นในน้ำ
31. เสือข้าม	32. เสือทุ่ง	33. เสือบาง
34. หงสาพ่าย	35. หน้าไถ	35. หนามยอกหนามบ่ง
37. หมิ่นช้อง	38. อ้ายขุนทอง	

¹² ยศ วัชรเสถียร, มนัส จรรย์รงค์ และไม้ เมืองเดิม, หน้า 143.

* ผู้วิจัยจัดลำดับนวนิยายของไม้ เมืองเดิมตามลำดับอักษร ยกเว้นเรื่องแผลเก่า และแสบแสบซึ่งเรียงตามลำดับเวลาในการประพันธ์เช่นที่ ยศ วัชรเสถียรกล่าวไว้ในหนังสือ มนัส จรรย์รงค์ และไม้ เมืองเดิม

โดยทั้ง 38 เรื่องเป็นเรื่องสั้นเสีย 3 เรื่องคือ *โปิ๊ะลัม* *บิ่งขุนสร้าง* และ *กระท่อมปลายนา* นอกจากนั้นเป็นเรื่องยาวขนาดสั้นทั้งสั้น ยกเว้น *ขุนศึก* ซึ่งเป็นงานชิ้นใหญ่ความยาว 9 เล่ม ที่ยังไม่จบลงแม้เมื่อไม้ เมืองเดิมสิ้นชีวิต จนกระทั่ง *สุมทุม บุญเกื้อ* หรือ *กิ่ง พึ่งบุญ ฌ อุษยา* น้องชายของ ไม้ เมืองเดิม เป็นผู้ประพันธ์เพิ่มเติมจนกระทั่งจบเรื่อง

2. วิวัฒนาการของ*แผลเก่า*กับภาพยนตร์

แผลเก่า ได้รับการนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์เป็นครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2483 โดยบริษัทบูรพาฟิล์มภาพยนตร์ ผู้แสดงนำฝ่ายชายคือ สมพงษ์ จันทรประภา ผู้แสดงนำฝ่ายหญิงคือ นางสาวอบเชย ชุ่มพันธ์ ผู้พากย์ คือ ทิดเขียว และพรานบุรพ์เป็นผู้กำกับการแสดง รวมประพันธ์เพลงอมตะของเรื่องไว้หลายเพลง ต่อมาในปีพ.ศ. 2497 บริษัทบูรพาฟิล์มภาพยนตร์ได้นำ*แผลเก่า*มาจัดสร้างอีกครั้ง โดยมีผู้แสดงนำฝ่ายชายคือ ท้วม ทรนง และผู้แสดงนำฝ่ายหญิงคือ พรทิพย์ โกศล ผู้พากย์ คือ รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง และปรากฏว่าในปีพ.ศ. 2520 เชิด ทรงศรี ได้นำ *แผลเก่า* มาสร้างอีกครั้ง โดยมีผู้แสดงนำฝ่ายชายคือ สรพงษ์ ชาตรี ผู้แสดงนำฝ่ายหญิงคือ นันทนา เงากระจ่าง

เป็นที่น่าสังเกตว่า การนำ *แผลเก่า* มาสร้างแต่ละครั้ง เรื่อง *แผลเก่า* ได้รับความนิยมนิยามไม่แพ้เมื่อครั้งปรากฏอยู่ในรูปของนวนิยาย ผู้ที่เคยได้ชม*แผลเก่า*ในยุคนั้น ๆ ต่างก็จดจำและประทับใจในเรื่องราวความรักของคนหนุ่มสาว และเรื่องราวชีวิตลูกทุ่งจากการที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์หนุ่มลูกทุ่งในอดีต ลุงเปล่ง อดีตกระเป๋ารือนายเลิศสายคลองแสนแสบ ล่องระหว่างมินบุรีกับประจวบ ได้กล่าวถึงความประทับใจในเรื่อง*แผลเก่า*ว่า "ลุงได้ดูหนังเรื่อง*แผลเก่า*ตอนอยู่มีน แต่ก็หลังจากที่ขายที่กรุงเทพฯ นาน เพราะกว่าเขาจะเอามาฉายที่นี่มันก็ใช้เวลานาน เขาล้อมเป็นวิก ฉายที่ตลาด ที่ตอนนี้จอกลมล้อมอยู่ ลุง

¹ ข้อมูลจากหอภาพยนตร์แห่งชาติ

ชอบเรื่องนี้ใครๆ ก็ชอบนะตอนนั้น คนดูแน่นเลย"¹³ รพีพรกล่าวถึง ภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า*ว่า "ที่ยังติดตรึงอยู่ก็เห็นจะเป็นเพลงของพรานบุรุษ ถึงแม้ว่าสมพงษ์จะไม่นำไป พระเอกไปได้แต่เพลงก็เพราะมาก เพราะจนมาถึงทุกวันนี้"¹⁴ สมชาติ บางแจ้งกล่าวถึง *แผลเก่า*ในฐานะภาพยนตร์เรื่องเด่นของบริษัทผู้สร้างภาพยนตร์เก่าแก่ของไทย คือ นูรพาศลิป์ภาพยนตร์ว่า บริษัทนูรพาศลิป์ภาพยนตร์เป็นบริษัทที่สร้างภาพยนตร์เก่าแก่ บริษัทหนึ่ง ที่สร้างภาพยนตร์จากหลักฐานที่รวบรวมอยู่ขณะนี้ บริษัทนูรพาศลิป์ ภาพยนตร์ เป็นบริษัทที่สร้างภาพยนตร์ติดต่อกันเป็นเวลายาวนานกว่า 30 ปี ยาวนานที่สุดกว่าบริษัทใด นูรพาศลิป์ภาพยนตร์เรื่องแรก เรื่อง *หมั่นช้อน* 35 มม. ขาว-ดำ ภาพยนตร์เรื่องอื่นๆ ของบริษัทนูรพาศลิป์ภาพยนตร์ที่เด่น ๆ คือ *สาวเครือฟ้า* สร้างครั้งแรก พ.ศ. 2477 *แผลเก่า* พ.ศ. 2497¹⁵ และเมื่อครั้งที่เชิด ทรงศรี นำ*แผลเก่า*มาสร้างเป็นภาพยนตร์ ก็ได้รับการต้อนรับจากประชาชนเป็นจำนวนมาก เป็นภาพยนตร์ที่ได้รับการกล่าวขวัญว่า ได้สอดแทรกขนบธรรมเนียมชาวไทยอย่างสมบูรณ์แบบเพื่อเผยแพร่ไปยังต่างประเทศ โดยสามารถทำรายได้เกิน 13 ล้านสตบติตรายได้ของหนังทุกเรื่องในอดีต และยังได้รับเกียรติให้เป็นภาพยนตร์ยอดเยี่ยมของเอเชีย¹⁶ รวมทั้งยังได้รับรางวัลจากต่างประเทศในฐานะภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยมที่เมืองนีองส์ ประเทศฝรั่งเศส ในปีพ.ศ. 2524 อีกด้วย

นอกจากสาเหตุของการขาดหลักฐานที่สมบูรณ์ทางด้านเอกสารแล้ว ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ยังสร้างด้วยเทคนิคที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าภาพยนตร์ทั้งสามฉบับจะเป็นภาพยนตร์พากย์เช่นเดียวกัน แต่ก็มีเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน จากฉบับ ปีพ.ศ. 2483 ที่มีเอกสารเพียงโฆษณาและบทวิจารณ์ภาพยนตร์ในนิตยสาร *ภาพยนตร์สาร* และ *แผลเก่า* ฉบับปีพ.ศ. 2497 ที่ค้นพบเอกสารเพียงบทพากย์ และหนังสือพิมพ์ที่กำลังซ่อมแซม โดยหอภาพยนตร์แห่งชาติ รพีพร ผู้ได้เคยชมภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2483 และ 2497 กล่าวว่า "ดนตรีหรือเสียงร้องเพลงที่ได้ยินก็มาจากผู้พากย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

¹³ สัมภาษณ์, เปล่ง บุญไต่ตาม, อดีตกระเป๋ารือนายเลิศ, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2539

¹⁴ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539.

¹⁵ สมชาติ บางแจ้ง, *67 ปีภาพยนตร์ไทย*, หน้า 17.

¹⁶ "ภาพยนตร์ไทยในอดีต", *เดลินิวส์*, วันที่ 12 มกราคม 2540 , หน้า 31.

ทิดเจิวเป็นคนที่มีความสามารถหลากหลาย นอกจากร้องเพลงเพราะแล้วยังสามารถเล่น ไวโอลิน ได้อีกด้วย เรื่องนี้ทิดเจิวก็ร้องเพลงของพรานบูรพ์เอง หากผู้พากย์ไม่ได้ร้องก็จะเปิดแผ่นเสียงคลอไปด้วย ทิดเจิวทำเสียงผู้หญิงก็ได้"¹⁷ ดังนั้นภาพยนตร์ฉบับปีพ.ศ.2520 ซึ่งสร้างโดยเจ็ด ทรวงศ์จึงเป็นภาพยนตร์ฉบับสมบูรณ์ที่สุดทั้งเอกสารด้านบทภาพยนตร์และภาพยนตร์ เหมาะแก่การนำมาเป็นกรณีศึกษาในฐานะความสัมพันธ์ของนวนิยายไทยและภาพยนตร์ไทย อย่างไรก็ตามเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาของผู้ที่ต้องการศึกษาเรื่องราวในอดีตของภาพยนตร์ไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารหลักฐานเท่าที่ปรากฏ และได้จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อเสนอดังต่อไปนี้

2.1 แผลเก่าฉบับปีพ.ศ. 2483

ภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับนี้สร้างโดยบริษัทบูรพาฟิล์มภาพยนตร์ โดยมีพรานบูรพ์เป็นผู้กำกับการแสดง เขียนบทภาพยนตร์และประพันธ์เพลง เป็นการสร้างภาพยนตร์จากนวนิยายเรื่องแผลเก่าเป็นครั้งแรกนับจากที่นวนิยายเรื่องแผลเก่าได้อุบัติขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2474 เป็นต้นมา ถึงแม้ว่าภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าจะไม่ได้เป็นภาพยนตร์ที่สร้างโดยบริษัทขนาดใหญ่อย่างบริษัทศรีกรุง หรือไทยฟิล์ม แต่จากหลักฐานในนิตยสาร ภาพยนตร์สาร วันศุกร์ที่ 16 สิงหาคม 2483 หน้า 5-7 พบว่ามีบทวิจารณ์ถึงภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าในด้านต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์อยู่บ้าง ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอประกาศโฆษณาและบทวิจารณ์ดังนี้

¹⁷ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539.

เฉลิมบุรี

๕ วัน ๕ คืน

ยายค่อม (สมพงษ์ จันทร์ประภา) มาในเรื่อง

แผลเก่า

ของ

ไม้เมืองเดิม

เป็นเรื่องเก่าของชาวบางกะปิที่บรรยายความรักของหนุ่มลูกบ้านนั้น
ซึ่งมีความรักที่คุระอุอยู่ในอกเหลือออกกลิ่น

มันว่า... "ยิ่งมีคก็จะมีฝ้า ยิ่งหนาก็จะมีนุก... เรียมเอ๋ยพี่จะตาย ให้ยายหนุ่ม
ลูกบ้านนี้มันรู้ทั่วกันว่า ยายขวัญมันรักของมันยังไง...."

ทิศเขียว

พากย์

พรานบุรี กำกับการแสดง

ภาพยนตร์ไทยเรื่องใหม่-ของ-บูรพาศิลป์ภาพยนตร์

แผลเก่า

มีเพลงรักจับใจหลายเพลง

กำหนดฉายเริ่มแคร์รอบเช้าอาทิตย์ ๑๘ และวันที่ ๒๐-๒๑-๒๒ สิงหาคม

รวม ๕ วัน ๕ คืนที่ เฉลิมบุรี

ในนิตยสารเล่มเดียวกันยังปรากฏบทวิพากษ์-วิจารณ์ ภาพยนตร์ไทยเรื่อง
แผลเก่า โดย สุวรรณ คารา เนื่องด้วยเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรเพียงชิ้นเดียวที่
สามารถหาได้ในขณะที่ทำการวิจัย เนื่องด้วยฟิล์มภาพยนตร์ก็ได้ถูกทำลายไปโดยกาล
เวลา และบทภาพยนตร์ก็มิได้เป็นที่ปรากฏ ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ทำการคัดลอกมาโดย
ละเอียดดังนี้

วิพากษ์-วิจารณ์ ภาพยนตร์ไทยเรื่อง "แผลเก่า"

สุวรรณ คารา

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง "แผลเก่า" นี้สร้างโดย บูรพาศิลป์ภาพยนตร์

ซึ่งเคยสร้างเรื่องดีๆ มาแล้วหลายเรื่อง

เช่นเรื่อง "สนิมในใจ" "สามหัวใจ" ฯลฯ

"ผลเก่า" เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่งซึ่งเป็นชาวบางกะปิ เป็นบางกะปิเมื่อสมัยกระโน้น เพราะฉะนั้นสภาพของชีวิตและการทำมาหากินก็ไม่แตกต่างกว่าชีวิตของชาวจังหวัดอื่น ๆ ความรักของหนุ่มสาวคู่นี้ไม่ใช่เป็นความรักที่ราบรื่น เพราะญาติฝ่ายหญิงไม่เห็นด้วย จึงพยายามกีดกันทุกประการ ถึงกับจับแม่สาวล้ามโซ่ไว้ แต่หนุ่มก็ไม่ห่มคมานะพยายามแอบมาหาจนได้ ในที่สุดญาติฝ่ายหญิงเลยเอาเธอไปขายไว้กับคนชาวกรุง ภายในระยะหนึ่งปีที่ผ่านมา เธอเลยเปลี่ยนสภาพจากสาวบ้านนอกเป็นสาวชาวกรุงอย่างทันสมัย ถึงกับมีหนุ่ม ๆ มาคิดพันอยู่หลายคน ต่อมาเธอได้ข่าวว่า มารดาป่วยหนัก เลยกลับไปพยาบาลมารดาที่บ้านเดิม เป็นโอกาสให้หนุ่มชาวบางกะปิได้พบปะกับเธออีก ความรักซึ่งมีอยู่แต่เดิมก็คุกรุ่นยิ่งขึ้นกว่าเดิม เมื่อมารดาเธอถึงแก่กรรมลง หนุ่มใจหาญนั้นได้บุกเข้ามาทำการเคารพศพโดยไม่เกรงต่อพวกญาติของหญิงคู่รักของเขา ผลของการนี้ก็คือ ถูกพวกเหล่านั้นแอบทำร้าย แต่เขาก็สังหารเสียหลายคน ในที่สุดก็ถูกยิง แต่เขาพยายามแหวกว่ายน้ำไปจนถึงศาลเจ้าคันไทรที่เขาไปสาบานตัวเสมอ ๆ ฝ่ายหญิงได้พยายามวิ่งตามมาถึงเหมือนกัน พลาดกระโดดลงน้ำว่ายเข้าไปหา เมื่อหนุ่มเห็นว่าชีวิตความรักของเขากับเธอหมดหวังเพียงแต่นี้เอง เขาเลยเอามีดจ้วงแทงสาวคู่รักจนจมหายตายไปด้วยกัน

การดำเนินเรื่องของเรื่องนี้อยู่ในขนาดปานกลาง ไม่ช้าไม่เร็ว การลำดับภาพของเขานับว่าดีมาก ไม่แพ้ภาพยนตร์ฝรั่งบางเรื่อง การถ่ายภาพส่วนมากสดใสดี ไม่อึดอัดน่าเบื่อเหมือนของไทยเรื่องต่าง ๆ ที่ผ่านสายตาท่านมาแล้ว ตลอดเรื่องมีฉากรัก-โศก-บู๊ และคลุกประจบกันไปด้วย และไม่ขัดกันเลย เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นน้ำใจและความห้าวหาญของหนุ่มบ้านนอก แสดงให้เห็นว่าอำนาจของความรักนั้นมีความแรงกล้าเพียงใด เป็นเรื่องที่เมื่อท่านดูแล้วจะต้องเอาใจใส่แต่มีวันต้นจนจบ ฉากที่ข้าพเจ้าชอบชมเชยเป็นพิเศษในตอนต้น เป็นฉากที่พระกับนางลงเล่นน้ำในลำคลอง การแสดงและการถ่ายในตอนนั้นข้าพเจ้าว่า ไม่แพ้ของฝรั่งเลยทีเดียว

พระเอกของเรื่องได้แก่ สมพงษ์ จันทรประภา ซึ่งเคยแสดงในเรื่อง "อ้ายค่อม" และ"ค่ายบางระจัน" มาแล้ว การแสดงของนายนี้ในเรื่องนี้ไม่แพ้สองเรื่องที่แล้วมา สำหรับบทบาทที่เกี่ยวกับชาวบ้านนอกหรือเป็นคนที่ย้าวหาญแล้ว ข้าพเจ้าว่าเป็นมือขวาของเขาทีเดียว บทบาทในเรื่องนี้สมลักษณะของเขามาก เขาแสดงได้อย่างแนบเนียน ไม่มีการตื้นกลองเสย ข้าพเจ้าว่าถ้าเขาได้โอกาสแสดงมากเรื่องขึ้น เขาจะเป็นนักแสดงภาพยนตร์ชาวไทยที่มีชื่อคนหนึ่งทีเดียว

นางเอกได้แก่ นางสาวอบเชย ชุ่มพันธุ์ เธอเป็นนักแสดงหน้าใหม่ แต่ข้าพเจ้าต้องชมเชยเธอในข้อที่เธอกล้ามาก จึงเป็นเหตุให้การแสดงบทบาทของเธอสนิทสนมขึ้นมาก เมื่อท่านได้ชมการแสดงของเธอแล้ว ท่านเกือบจะไม่เชื่อกันว่าเป็นครั้งแรกที่เธอเข้าแสดงภาพยนตร์ ถ้าพูดถึงลักษณะของเธอแล้วข้าพเจ้าต้องรับว่าดีกว่านางเอกไทยต่างๆ ที่ได้ผ่านสายตาข้าพเจ้ามาแล้ว แต่ขอให้ท่านดูไปในแง่ความสามารถของเธอก็แล้วกัน ผู้แสดงประกอบอื่น ๆ พอใช้ได้ แต่บางคนยังอ่อนหัดมาก

เรื่องนี้ประพันธ์โดย "ไม้ เมืองเดิม" นักประพันธ์ที่มีชื่อคนหนึ่ง และมักจะถนัดประพันธ์เรื่องเกี่ยวกับชีวิตชาวบ้านนอก ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านทั้งหลายคงได้เคยอ่านเรื่องต่างๆ ของเขามาแทบทุกท่านแล้ว

การกำกับกรเรื่องนี้ตกอยู่แก่ "พรานบุรุษ" อีกคนหนึ่งที่มีชื่อมานานแล้วในโลกละครและโลกภาพยนตร์ของชาวไทยเรา ข้าพเจ้าว่าความสำเร็จของเรื่องนี้และการแสดงอันแนบเนียนของพระและนางก็เพราะความสามารถในการกำกับการแสดงของ "พรานบุรุษ" นั่นเอง

ในฐานะที่ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์เงียบ การพากย์จึงตกเป็นหน้าที่ของ "ทิดเขียว" นักพากย์ที่ท่านผู้รู้จักดี การพากย์ของ "ทิดเขียว" ไม่เคยเหลว ยังเป็นภาพยนตร์ไทยด้วยแล้ว ยิ่งเปิดโอกาสให้พากย์อย่างเด็ดดวงเลย

ข้าพเจ้าขอให้ดาวดังต่อไปนี้

*** สำหรับเนื้อเรื่อง

**** สำหรับการแสดงของพระเอก

*** สำหรับการแสดงของนางเอก

**** สำหรับ "พรานบุรุษ" ผู้กำกับการแสดง

**** สำหรับ "ทิดเขียว" ผู้พากย์

เฉลิมบุรี & น ๕ คน

อ้ายค่อม (สมพงษ์ อินทร์ประภา) มาในเรื่อง

แผลเก่า

ของ
ไม้เมืองเดิม

เป็นเรื่องเก่าของชาวบาง
กะปิ ที่บรรยายความรักของ
หนุ่มลูกบ้านนั้น ซึ่งมีความ
รักที่กระอูอยู่ในอกเหลือออก
กลิ่น

มีว่า... "ยังมีคิดจะยิ่งเข้า
ยิ่งหนักก็ยิ่งบอก... เรียมเลย
ที่จะตายให้อ้ายหนุ่มลูกบ้านนี้
มันรู้ ทว่าคิดว่า อ้ายขวัญมันรัก
ของมันยังใจ..."

ทิศเขี้ยว

พากย์

พราหมบุรุษ กำกับการแสดง

ภาพยนตร์ ไทยเรื่องใหม่ - ของ - บุรพาศิลป์ ภาพยนตร์

แผลเก่า

- มีเพลงรักจับใจหลายเพลง -

กำหนดฉายเริ่มตั้งแต่รอบเช้าอาทิตย์ ๑๘ และวันที่ ๒๐-๒๑-๒๒
สิงหาคมรวม ๕ วัน ๕ คืนที่ เฉลิมบุรี

ภาพประกอบที่ 7.

โฆษณาภาพยนตร์

เรื่องแผลเก่า

ฉบับพ.ศ. 2483

ภาพจากภาพยนตร์สาร

วันที่ 16 สิงหาคม 2483

ภาพเล็ก จากประชาชาติ

วันที่ 18 สิงหาคม 2483

"แผลเก่า"

ของ ไม้เมืองเดิม

สหพบบ
อักษรย่อ: สท

อ้ายค่อม
- พายัพ -

"พราหมบุรุษ" กำกับการแสดง

"ทิศเขี้ยว" พากย์

ที่ เฉลิมบุรี

เข้าฉายวันที่ ๑๘ ถึง ๒๒ สิงหาคม ๒๔๘๓

2.2 แผลเก่าฉบับพ.ศ. 2497

จากหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันจันทร์ที่ 22 มีนาคม 2497 พบกำหนดฉายภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า* วันที่ 25 มีนาคม 2497 ที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง มีผู้สร้างคือ บรูพาศิลป์ภาพยนตร์ ผู้พากย์คือ รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง ผู้แสดงนำฝ่ายชายคือ ชีพ ชูพงษ์ (หรือท้วม ทรนง) และผู้แสดงนำฝ่ายหญิงคือ พรทิพย์ โกศลมัทชกิจ กำกับการแสดงโดย อรรถ อรรถไกรวัลลพ และสำเนาประสงค์ผล อำนวยการสร้าง¹⁸

โดยผู้วิจัยได้ย่อเรื่องจากบทพากย์ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า** รวม 50 หน้าดังนี้ เริ่มเรื่องที่นางสาวรังรอง โฉมหน้าสวย หลบทนทาน แต่งงานกับร้อยตรีวิลาศ วิชัยทศ มาหาล้ม และรอดผู้เช่ามาของตน และที่แห่งนี้รังรองหรือเรียกในอดีตได้พบกับวิญญาณของขวัญ ขวัญและรังรองได้คุยกัน รังรองได้ยินเสียงขลุ่ยของขวัญจึงลงจากเรือนไปพบและซักถามว่า "ฉันสงสัยว่าคุณคงมีทุกข์และกังวลรอคอยใครสักคนหนึ่งเป็นแน่ เพราะเสียงที่เธอระบายออกเมื่อครูนั่ง กล้าย ๆ กับว่ามีอารมณ์และลีลาแห่งความเจ็บปวดรวดร้าวแผงอยู่อย่างนั้น "ขวัญตอบว่า" ถูกแล้ว ทั้งในชีวิต และวิญญาณของฉันมีแต่การรอคอยมาแล้วหลายสิบปี แต่ขณะนี้ฉันไม่ได้รอใคร นอกจากรอเวลาที่จะได้ตามเขาไปเท่านั้น "เมื่อรังรองซักถามมากขึ้นว่าบ้านอยู่ที่ไหน ขวัญหงนหน้ามองขึ้นไปที่ยอดไม้ไผ่ เมื่อรังรองมองตาม เห็นศาลเจ้าแม่ไทร เมื่อกลับมามองขวัญขวัญหายไปแล้ว เธอจึงตกใจ สลอบไปเมื่อฟื้นขึ้นมารอดจึงเล่าเรื่องราวของขวัญและเรียกแห่งท้องทุ่งบางกะปิ เมื่อ 30 ปีก่อนให้รังรองผู้ซึ่งมีหน้าตาคล้ายกับเรียกฟัง

¹⁸ สยามรัฐ, วันที่ 22 มีนาคม 2497.

* ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์บทพากย์ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2497 เพื่อนำมาศึกษาจากอาจารย์โคม สุขวงศ์ หลังจากที่มิได้นำมามอบให้หอภาพยนตร์แห่งชาติเป็นผู้เก็บรักษา พร้อมกับฟิล์มภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน

เปิดเรื่องที่ขวัญและเรียมคู่รักหนุ่มสาวกำลังพลอดรักกันในคลอง ในระหว่างนั้นขวัญได้พาเรียมมากรีดเลือดสาบานรักต่อหน้าศาลเจ้าแม่ไทร ในระหว่างนั้นญาติของเรียมได้เข้ามาและไม่พอใจที่เห็นขวัญและเรียมอยู่ด้วยกัน จึงเกิดการทะเลาะวิวาทกับระหว่างเรียมพี่ชายของเรียม และจ้อยหนุ่มผู้มาติดพันเรียม เมื่อขวัญแสดงความเป็นนักเลงโดยขอร้องเรื่องพ่อของเรียมว่าอย่าเอาโทษเรียมแล้วขวัญจะไม่ทำร้ายเรียมและจ้อย ขณะที่กำลังก้มตัวลงจ้อยลอบตีหน้าขวัญล้มลง กำนันเรื่องจึงเข้ามาใกล้เกลี้ยขอร้องไม่ให้ขวัญทำร้ายเจ้าจ้อยและเรียม ขวัญรับปากจะไม่ทำร้ายตอนนี้แต่จะเก็บรอยแค้นเอาไว้

เมื่อกลับถึงบ้านเรียมถูกกล่าวโทษเอาไว้ที่โรงนา เรียมจึงเขียนจดหมายฝากเจ้ารอนน้องชายไปให้ขวัญว่า คนไม่สามารถไปพบขวัญที่ศาลเจ้าแม่ได้เนื่องจากถูกอาญาของพ่อและเรียม ให้ขวัญกลับไปก่อนและอย่าบุกมาหาตน เมื่อเป็นอิสระเมื่อใดจะไปหาขวัญเอง ทว่าเมื่อขวัญได้รับข้อความกลับบุกไปที่บ้านของเรียมโดยทันที ในระหว่างนั้นจ้อยและเรียมคิดหาหนทางที่จะแยกเรียมไปจากขวัญ เรื่องจึงเสนอว่าควรรายเรียมไปเสีย โดยจะไปขายฝากไว้ที่กรุงเทพฯ หากขายให้จ้อยความเดือดร้อนจากขวัญคงไม่สิ้นสุด เมื่อขวัญได้พบเรียมที่ถูกกล่าวไว้ในโรงนา ขวัญชวนให้เรียมหนีไปด้วยกัน แต่เรียมห่วงแม่แต่แล้วก็ตัดสินใจหนีตามขวัญไปพ่ครั้งนี้ ทั้งสองจะจากทุ่งบางกะปิไปทุ่งอื่นด้วยกัน

ระหว่างทางกลับบ้าน ขวัญได้จัดการลอบรอยแค้นกับเจ้าจ้อย ขวัญตีหน้าและใช้มีดกรีดหน้าจ้อย เรียมกับจ้อยช่วยกันจับเรียมไปขายยังกรุงเทพฯ รอดได้แอบไปบอกขวัญว่าเรียมถูกขายไปแล้ว ขวัญแค้นใจถึงกับสลัดกับต้นไม้ว่า "เรียมจากเมื่อ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะโรง"

เรียมเปลี่ยนเป็นสาวชาวกรุงเมื่อไปอยู่ที่กรุงเทพฯ ที่บ้านคุณนายทองคำ เธอมีคนที่มาชอบพอกด้วยชื่อสมชาย รอดมีจดหมายมาบอกว่าแม่เจ็บ เรียมจึงทุกข์ใจเป็นที่สังเกตได้ของคนทั่วไป สงัดเพื่อนของสมชายจึงมีความเห็นให้เอาเรียมไปเยี่ยมแม่ของเรียม โดยตนเองและสมชายจะไปด้วย ระหว่างนั้นสมชายพยายามเกี้ยวพาราสีเรียมใน

ฐานะคนรักพร้อมกับสารภาพรัก ขณะนั้นก็มีเสียงขลุ่ยแทรกเข้ามาทำให้เริ่มระลึกถึงความหลังทำให้เริ่มผละจากสมชาย

เมื่อเรียนมาถึงบางกะปิพร้อมคุณนายทองคำ และขอคุณนายอยู่พยาบาลแม่ต่อไป เมื่อพรอดน้องชายเรียนถมาถึงขวัญอย่างคิดถึง เริ่มขอตัวไปเดินเล่นรอบบ้านระหว่างนั้นจ้อยได้เข้ามาถือวิสาสะจับมือถือแขน เริ่มคืนรนนนี่ สงัดได้เข้ามาช่วยแต่เริ่มได้เข้ามาขัดจังหวะการวิวาทเสียก่อน เมื่อเริ่มได้อยู่ตามลำพังอีกครั้ง ขวัญได้ว่ายน้ำเข้ามาหาพูดคุยกับเริ่ม ตัดพ้อว่ารอเรียนมาเกือบปี และจะไปเอาเงินสองร้อยมาได้ถอนเรียนแต่เริ่มห้ามไว้กล่าวว่าตนมีความสุขคืออยู่แล้วและสมชายกับสงัดก็เป็นเพื่อนที่คนบางกอกเขามีและไม่ถือสากัน ขวัญนัดเรียนที่ศาลเจ้าแม่ริมฝั่งไทรตอนเดือนขึ้น ต่อมาสมชายได้ลากลับพระนคร เริ่มและรอดไปพบขวัญเมื่อรุ่งเช้าขวัญยังคงรออยู่ที่ต้นไทร รอดแอบไปคูต้นทางให้หนุ่มสาวทั้งสอง รอดส่งสัญญาณให้รับรู้เมื่อเริ่มเข้ามา ทำให้ขวัญต้องหลบไปตามความต้องการของเริ่ม เริ่มเดินมาบอกว่าแม่ได้สิ้นใจแล้ว

ในงานศพขวัญเข้ามาเคารพศพแม่ของเริ่ม กำนันเรื่องปล่อกให้ขวัญเข้ามาเคารพศพเพราะเห็นว่าขวัญมาดี แต่เริ่ม จ้อย และพวกเตรียมดักทำร้ายขวัญ ขวัญได้ต่อสู้กับจ้อยและแทงจ้อยเสียชีวิต สงัดและสมชายมาจากพระนครเตรียมตัวมารับเริ่มด้วยการสนับสนุนของคุณนายทองคำ ระหว่างที่สมชายกำลังเดินคุยกับเริ่มอยู่ริมคลองนั้นขวัญซึ่งมีคติฆ่าเจ้าจ้อยคิดตัวทางการประกาศจับตัวให้รางวัลนำจับหนึ่งชั่ง ลอบลอบคอยแอบฟังสมชายพูดคำหวานกับเริ่ม ทำให้ขวัญรู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างมาก ขวัญจึงเผาเรือของสมชาย ทำให้เริ่มและพรรคพวกช่วยกันตามล่าขวัญ สงัดบอกชาวบ้านให้ช่วยกันรับผิดชอบที่มีลูกบ้านคือขวัญไปทำลายเรือของคนและสมชาย แต่ชาวบ้านไม่สนใจ เมื่อเรื่องเข้ามาพูดเรื่องรางวัลนำจับขวัญและเรือที่มีราคาสูงของหนุ่มชาวกรุงถูกทำลาย ชาวบ้านจึงเห็นควรช่วยกันจับขวัญ ระหว่างนั้นขวัญหนีภัยเข้ามาหาเริ่ม สมชายซึ่งอยู่กับเริ่มท่ามกลางความซลมนุของทุกคนเมื่อเริ่มจะเข้าไปหาขวัญทันทีที่เห็น แต่ถูกเริ่มรั้งตัวไว้ สงัดเล็งปืนไปที่ขวัญ ขวัญขว้างมีดไปถูกสงัด สงัดจึงยิงถูกขวัญ ขวัญตัดพ้อเริ่มว่ามีฐัประณามเริ่มว่าผิดคำสาบาน และพยายามไปตายที่ท้องน้ำ โคนโทร เมื่อขวัญจมน้ำไป

เรียนตามไปที่ต้นไทร และพูดกับเจ้าแม่ไทรถึงความในใจที่ยังคงรักขวัญอยู่ และจะมาตายกับขวัญ ขวัญได้ยินและเข้าใจเรียนแล้วจึงเสียชีวิต เรียนเสียใจมากจึงอธิษฐานกับต้นไทรว่าจะตายตามไปเดี๋ยวนี้ ให้เจ้าแม่ช่วยรับวิญญาณของทั้งสองที่จะสิงสถิตย์อยู่กับเจ้าแม่ไทรต่อไป หากไปเกิดชาติใดทั้งสองก็จะรอเพื่อเป็นคู่รักกันตลอดไป¹⁹

---

¹⁹ บทพากย์ภาพยนตร์เรื่อง *เพลงแก้ว* งบประมาณพ.ศ. 2497, 50 หน้า เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์.

ภาพประกอบที่ ๑. โฆษณาภาพยนตร์เรื่องแพลงเก่าฉบับปีพ.ศ.2497 ในข่าวภาพยนตร์
ปีที่ 2 วันเสาร์ที่ 10 กรกฎาคม 2497 หน้า 47

2.3 ผลเกล้าฉบับปีพ.ศ. 2520

เปิดเรื่องทีมงานสมโภชแม่โพสพที่บ้านของกำนันเรื่อง ขณะที่มีการฉลองกันอยู่อย่างสนุกสนาน แฉ่งเพื่อนของขวัญถูกรุมโดยลัดและพวกของเริญ ทำให้ขวัญต้องปรากฏตัวเข้ามาช่วยแฉ่งทั้ง ๆ ที่ขวัญไม่ได้รับเชิญให้มางานด้วย เนื่องจากพ่อของขวัญและกำนันเรื่องไม่ถูกกัน ทีมงานขวัญปะทะคารมกับกำนันเรื่องและเรียม เรียมและขวัญพบกันอีกครั้งที่ลานข้าว ขวัญพยายามร้องเพลงแห่เรียมแต่เรียมสะบัดหน้าหนีไป ขวัญได้พยายามงอนจ้อเรียมทุกครั้งที่พบ ไม่ว่าจะเป็นที่เทศกาลพระทรายที่วัดบางกะปิหรือที่ทุ่งนาเมื่อถึงฤดูดำกล้า แต่เรียมก็ยังมิทำไม่พอใจ จนกระทั่งเมื่อขวัญจี๋ไอ้เรียวไล่ตามเรียมที่ชื่อเกมาถึงที่ต้นไทรริมคลอง ทั้งสองพลอดรักกันและสารภาพรักกัน ณ ที่แห่งนั้น แล้วทั้งสองก็เป็นคูรักกัน

ครั้งหนึ่งเมื่อเรียมไปคูลากับน้องชาย เรียมแยกตัวกลับก่อน เจ้าจ้อยหนุ่มเมืองมื่นผู้หมายปองเรียม คักคุดเรียมระหว่างทางกลับบ้าน เริญเข้ามาขัดจังหวะโดยบังเอิญทำให้เรียมรอดพ้นไปได้ ระหว่างนั้นเรียมได้ยินเสียงขลุ่ยของขวัญ เรียมจึงเดินไปพบที่ได้ต้นไทร ระหว่างที่ทั้งสองกำลังแสดงความรักต่อกันนั้น เจ้าจ้อยและเริญพบเห็นเหตุการณ์ และได้นำเรื่องราวไปบอกกับกำนันเรื่อง ทำให้ขวัญและเรียมถูกจับตามอง

วันหนึ่งอีก ทวายของเรียมกลับเข้าคอกแต่เพียงลำพัง กำนันเรื่องและพวก ได้ไปพบขวัญและเรียมอยู่ที่ต้นไทรกำลังสาบานรักของทั้งสองต่อหน้าศาลเจ้าพ่อไทร ขวัญกรีดเลือดสาบานรักกับเจ้าพ่อไทร ขวัญถูกพวกกำนันเรื่องทำร้ายเนื่องจากจะเข้าไปช่วยเรียมที่ถูกพ่อตี ขณะที่ขวัญกำลังกราบเท้าขอรื้อเรื่อง จ้อยถือโอกาสตีหน้าขวัญ เริญกำลังจะฟันซ้ำแต่ขวัญเบี่ยงหลบหันทำให้ปลายมีดฟันมาถูกศีรษะขวัญเป็นทางยาว เมื่อขวัญเห็นเลือดจึงลุกขึ้นมาสู้ เรื่องขอรื้อให้ขวัญยกโทษให้ขวัญเห็นแก่เรียมที่ร่วมขอ รื้อด้วยจึงไม่เอาความเจ้าเริญ แต่ได้มองอาฆาตไปที่จ้อย ขวัญหยิบผ้าแพรที่ห่ม ไทรมาจับ

เลือดที่ขมับและนำไปผูกไว้ที่ต้นไทร และกล่าวว่าแผลของตนเป็นแผลใหม่ซึ่งจะกลายเป็นแผลเก่าในวันหลัง

เมื่อกำนันเรื่องนำเรียมกลับบ้านมาได้บดตีทำร้ายเรียมอย่างรุนแรง จ้อยขอให้เรื่องยกเรียมให้ตนโดยเร็ว กำนันล่ำมโซ่เรียมเอาไว้ เริ่มแม่ของเรียมเข้ามาขัดขวาง จึงถูกทำร้ายด้วยอีกคน กำนันเรื่องโมโหไปถึงเรื่องในอดีตที่เริ่มรักกับเขียนมาก่อนและมาแต่งงานกับตนเพราะเห็นแก่เงิน กำนันเรื่องผู้มีนิสัยรักการพนัน ได้กู้เงินจากคุณนายทองคำโดยผ่านเจ้าจ้อยเป็นจำนวนมาก ทำให้จ้อยให้คำแนะนำว่าควรขายเรียมให้แก่คุณนายทองคำเพื่อได้โฉนดคืน โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถกีดกันขวัญและเรียมไม่ให้พบกันอีกต่อไป กำนันเรื่องเห็นด้วย ระหว่างนั้นเรียมให้รอกนำข้าวไปบอกขวัญที่กำลังเจ็บอยู่เพราะถูกเรียมฟัน เพื่อให้ขวัญหาทางช่วยเหลือ

คืนนั้นขวัญฟันผู้ช้ำวที่กักขังเรียมขาดและลักลอบเข้าไปหาเรียม เรียมขอสมัครการหนีไปกับขวัญเป็นคืนพรุ่งนี้ เนื่องจากขอร่ำลาแม่เสียก่อน ระหว่างนั้นเจ้าจ้อยกำลังลดราคาได้ตัวเรียมกับกำนันเรื่อง เมื่อจ้อยและพวกลากลับ ขวัญจึงดักพบระหว่างทางโดยคลุมหน้า ขวัญฟันจ้อยที่หน้า ต่อมาขวัญถูกซื้อหาทำร้ายร่างกาย เมื่อปลัดอำเภอไปหาขวัญที่บ้านพบว่าขวัญยังนอนเจ็บอยู่ ทำให้ปลัดและพวกไม่เชื่อว่าขวัญจะเป็นผู้ทำร้ายคนได้ถึงสามคนในขณะที่ยังบาดเจ็บอย่างนี้ ขวัญกลับไปหาเรียมอีกครั้งพบแต่เริ่มในสภาพที่ถูกทำร้าย บอกว่าเรียมถูกขายให้คุณนายทองคำไปแล้ว

เรียมใช้ชีวิตอย่างสุขสบายที่บ้านคุณนายทองคำ โดยมีสมชายเป็นผู้พาไปออกงานสังคม ในขณะที่ได้ยินเสียงขลุ่ยฝรั่งเรียมคิดถึงเสียงขลุ่ยของขวัญ ในขณะที่นั้นขวัญผู้เฝ้าติดตามหาเรียมที่บางกอกตัดสินใจกลับบางกะปิ เพื่อไปตามจ้อยให้พาไปพบเรียม จึงเกิดการต่อสู้กัน ขวัญฆ่าจ้อยและลูกน้องเสียชีวิตหมด

เขียนพ่อของขวัญได้ขอร้องขวัญให้หักอกหักใจจากเรียมแล้วบวชให้พ่อ กับแม่ และสะเดาะเคราะห์แก่ขวัญปฏิเสฐ เขียนเสียใจจึงไปที่บ้านกำนันเรื่องเพื่อขอร้อง

ให้กำนันยกเรียนให้กับขวัญแลกกับที่นาของตน เขียนยอมถึงขนาดจะกราบเท้ากำนันแต่กำนันไม่สนใจเพราะเรียนได้เป็นลูกสาวบุญธรรมของคุณนายทองคำไปแล้ว เขียนไม่ยอมจับดาบสู้กับกำนันเนื่องจากได้สาบานกับพระเอาไว้ว่าจะดูแลลูกให้ดี ถ้าตนเป็นอะไรไปขวัญจะต้องอยู่คนเดียว ทำให้เริ่มแม่ของเรียนเสียใจต่อสภาพของเขียนคนรักเก่าจนถึงกับล้มเจ็บ

ต่อมากำนันส่งจดหมายไปบอกเรียนเรื่องแม่เริ่มเจ็บ คณะของเรียนประกอบด้วยคุณนายทองคำ เรียน สมชาย บรรจง และสังข์ จึงมาที่บางกะปิ เรียนรู้สึกอับอายในสภาพของบ้านและญาติพี่น้องของตน เรียนออกไปเดินที่ริมคลองระลึกถึงความหลัง ขณะนั้นขวัญได้ลอยคอกมาพูดคุยด้วย เรียนเรียกขวัญว่านายขวัญ ขวัญพยายามนัดพบเรียน เรียนตอบอย่างขอไปทีว่าคืนนี้เพราะพวกสมชายกำลังเดินเข้ามาใกล้ ขวัญกลับบ้านอย่างอารมณ์ดี เป็นขวัญคนเดิมที่ร้องเพลงอย่างสนุกสนานสร้างความแปลกใจให้เขียนเป็นอย่างมาก เมื่อถึงเวลานัดเรียนกลับกรุงเทพฯ ไปก่อน ขวัญแอบได้ยินว่าเรียนรีบกลับก่อนกำหนดจากใต้ถุนบ้านเรียน ขวัญเสียใจร้องไห้คร่ำครวญไปที่ศาลเจ้าพ่อไทรอธิษฐานให้เจ้าพ่อช่วย ในขณะที่เรียนซึ่งอยู่บางกอกได้ยินเสียงเรียกของขวัญในความฝันจนสะดุ้งตื่น

รอดมาแจ้งข่าวเรียนว่าแม่กำลังเจ็บหนักเรียนกลับบางกะปิทันที เรียนดูแลพยาบาลแม่จนกระทั่งสิ้นใจ ระหว่างงานศพเริ่ม ขวัญมาร่วมเคารพศพกำนันเรื่องอนุญาตเมื่อเรียนออกมาตั้งอยู่ริมคลองขวัญได้เข้ามาหาอีกครั้ง เรียนและขวัญนัดพบกันตอนเที่ยงวันรุ่งขึ้นที่ศาลเจ้าพ่อไทร เขียนขอร้องขวัญไม่ให้ออกจากบ้านเนื่องจากตอนเย็นจะพาไปหาพระครูที่วัด เขียนรู้สึกมีกลางสังหรณ์ไม่ดีเกี่ยวกับขวัญ ขณะนั้นรอดวิ่งมาบอกขวัญว่าเรียนกำลังจะกลับบางกอกเนื่องจากพวกบางกอกมารีบ ขวัญทิ้งหนังสือสวดมนต์ไปดักเผาเรือพวกนายสมชาย สมชายตามหาเพื่อชิงขวัญแต่เรียนขอร้อง ขวัญเข้ามาเห็นขณะที่สมชายกำลังโอบกอดเรียนที่กำลังกราบขอสมชาย ขวัญแสดงตนสมชายเล็งปืนไปที่ขวัญรอดกระโดดปิดปืน ท่ามกลางความขุมนุนั้นมีคนบาดเจ็บล้มตายไปหลายคน ขวัญถือมีดตรงไปหาเรียนและสมชาย ทำให้สมชายเข้าใจผิดว่าขวัญจะไปฆ่าเรียน สมชาย

จึงยิงขวัญ ขวัญกล่าวหาเรียมอย่างน้อยใจว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ขวัญต้องตาย ขวัญหนีการ
ประครองของเรียมมาที่คันไทรลั่นจมน้ำไป เรียมพุ่งลงน้ำตามขวัญ คำน้ำไปหาขวัญและ
จับมิดที่ถือเกรียงอยู่ห่างออกตัวเอง เขียนพ่อของขวัญซึ่งกำลังบอกชาวบ้านทุกคนว่าลูกชาย
กำลังจะบวช วิ่งมาหยุดตรงที่ขวัญและเรียมจบชีวิตลง ต่อมาจึงเกิดศาลใหม่ 2 ศาลที่คัน
ไทร

ภาพประกอบที่ 10. ภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ.2520 ในเดลินิวส์
วันที่ 12 มกราคม 2540

2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือน-ความต่างระหว่างนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* ทั้งสามสมัย

ภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* ทั้งสามสมัยถึงแม้ว่าจะมีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดไม่ว่าจะเป็นเริ่มเปิดฉากเรื่อง รายละเอียดปลีกย่อยในเรื่อง จนกระทั่งตอนจบของเรื่องที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และยังคงแตกต่างจากตอนจบในนวนิยายอีกด้วย แต่ทว่าสิ่งที่นวนิยายและภาพยนตร์ทั้งสามสมัยต่างนำเสนอในเรื่องเดียวกันก็คือ การแสดงให้เห็นความรักของหนุ่มสาวถูกหุงที่มีความรักต่อกันท่ามกลางอุปสรรคที่กีดขวาง ท้ายที่สุดทั้งสองก็จบชีวิตลงด้วยความตาย

อย่างไรก็ตามภาพยนตร์ทั้งสามสมัยก็มีความแตกต่างกันในด้านรายละเอียด รวมทั้งแตกต่างไปจากบทประพันธ์เดิมของไม้ เมืองเดิมอีกด้วย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ เปรียบเทียบความเหมือนต่างระหว่างนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* ทั้งสามสมัย จากเอกสารที่ค้นคว้ามาได้ ซึ่งในความเป็นจริงหากได้ชมภาพยนตร์ทั้งสามนั้น อาจทำให้ข้อวิเคราะห์ที่มีรายละเอียดมากกว่าที่ผู้วิจัยได้ชมภาพยนตร์เพียงสมัยเดียวคือในปีพ.ศ. 2520 ส่วนภาพยนตร์ในสมัยแรกสุดคือปีพ.ศ. 2483 นั้นได้สูญหายไป ส่วนภาพยนตร์ในปีพ.ศ. 2497 ก็ยังอยู่ในระยะปรับปรุงซ่อมแซมฟิล์มภาพยนตร์จากเจ้าหน้าที่ของหอภาพยนตร์แห่งชาติ แต่ถึงอย่างไรจากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งหมดข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยพบประเด็นบางประการซึ่งได้นำมาวิเคราะห์โดยละเอียดดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* ฉบับปีพ.ศ. 2483 นั้นโดยรวมแล้วก็มีโครงเรื่องที่ไม่แตกต่างไปจากนวนิยายหรือภาพยนตร์ในฉบับต่อ ๆ มา ทว่าสิ่งที่เป็นที่น่าสังเกตคือพรานบुरुที่ผู้เขียนบทภาพยนตร์ได้ดัดแปลงบทภาพยนตร์บางตอน เช่น เมื่อขวัญไปเคารพศพเริ่มกลับออกมาที่ "ถูกพวกเหล่านั้นแอบทำร้าย แต่เขาก็สังหารเสียหลายคน ในที่สุดก็ถูกยิง" เป็นการขมวดเรื่องราวการเสียชีวิตของขวัญเข้าไว้ด้วยกัน ทั้ง ๆ ที่ในนวนิยายนั้นเมื่อขวัญเข้าไปเคารพศพเริ่มนั้นขวัญเข้าไปด้วยดี และกลับออกมาอย่างปลอดภัยโดยไม่มี

การกล่าวถึง ขวัญและเรียมเข้าใจกันดีขึ้น ก่อนที่ขวัญจะเสียชีวิตเรียมให้รอดไปบอกขวัญ
 ว่าสมชายจะพาดนกลับกรุงเทพฯ ขวัญจึงเข้าไปเผาเรือเป็นเหตุให้สมชายและพรรคพวก
 ลมทหาขวัญ ทำให้เกิดการต่อสู้กัน ขวัญได้ฆ่าเพื่อนของสมชายตายและสมชายก็ใช้ปืนยิง
 ขวัญเสียชีวิต และในตอนจบ ฉากสุดท้ายของการเสียชีวิตของเรียมนั้นแตกต่างจาก
 นวนิยายโดยสิ้นเชิง เนื่องจากในนวนิยายนั้นขวัญได้สิ้นใจไปก่อนและเรียมจึงกระโดดน้ำ
 ตามไป ส่วนภาพยนตร์ฉบับแรกนี้ ขวัญเป็นผู้พรากชีวิตของเรียมด้วยตนเอง "เมื่อหนุ่ม
 เห็นว่าชีวิตความรักของเขากับเธอหมดหวังเพียงแค่นี้เอง เขาเลยเอามีดจ้วงแทงสาวคู่รัก
 จนจมหายไปด้วยกัน" ผู้ชมหลายท่านอาจเกิดข้อกังขาว่า ทำไมขวัญผู้ซึ่งรักเรียมอย่าง
 เกลือเกินจึงทำร้ายเรียมได้ หรือว่าเป็นเพราะอำนาจแห่งความรักที่มีความแรงกล้าเช่นนี้ทำ
 ให้ขวัญทำได้ทุกอย่าง

ภาพยนตร์เรื่อง*ผลแก้ว*ฉบับปีพ.ศ. 2497 ได้เพิ่มเติมเรื่องราวนอกเหนือไป
 จาก นวนิยายคือ ในตอนต้นของเรื่องผู้สร้างได้ประพันธ์บทเพิ่มเติมก่อนที่จะมาบรรจบ
 กับการเริ่มตอนเปิดเรื่องเช่นของนวนิยาย ด้วยการนำเสนออีกรูปแบบหนึ่งของผู้สร้างภาพ
 ยนตร์ กล่าวได้ว่าเป็นวิธีการเล่าเรื่องอีกวิธีการหนึ่ง ทว่าเป็นวิธีการที่ผู้เล่าได้เสริมความ
 คิดของตนเพิ่มเข้าไป โดยให้เรียมกลับชาติมาเกิดเป็นรังรอง ซึ่งหนีการแต่งงานไปยังชาน
 เมือง สันนิษฐานว่าคือบางกะปิ ณ ที่แห่งนี้ผู้ที่ดูแลอยู่คือรอดน้องชายของเรียมในอดีต
 ชาติ แต่ขณะนี้มียายุมากแล้วให้การต้อนรับ เรียมนอนไม่หลับตอนกลางคืนเพราะได้ยิน
 เสียงขลุ่ยของขวัญซึ่งเป็นวิญญาณผู้รอคอยเรียมได้คืน ไทรมมาเป็นเวลาหลายสิบปี รังรอง
 หรือเรียมในอดีตได้คุยกับวิญญาณของขวัญเป็นเวลานาน เมื่อรังรองพบว่าขวัญคือ
 วิญญาณจึงหมดสติ ครั้นพอฟื้นขึ้นมารอดซึ่งเป็นน้องชายของเรียมได้เล่าเรื่องราวแต่หน
 หลังของขวัญกับเรียม เรื่องราวของ*ผลแก้ว* ของไม้ เมืองเดิม จึงเริ่มขึ้นด้วยการเล่าของ
 รอด ซึ่งจากนั้นก็เป็นเรื่องราวที่เริ่มขึ้นตรงกับบทเปิดเรื่องในนวนิยาย แต่อย่างไรก็ตามผู้
 สร้างยังคงดัดแปลงเรื่องราวบางตอนเช่นเดียวกันกับในฉบับแรก กล่าวคือในตอนที่เรียม
 ถูกกักขังอยู่ในโรงนาเรียมฝากจดหมายกับรอดไปบอกขวัญว่าหากเป็นอิสระจะออกไปพบ
 ขวัญ ซึ่งในนวนิยายนั้นเรียมเพียงแต่มีจดหมายบอกเล่าถึงความทุกข์ยากที่ตนได้รับเท่านั้น
 และขณะเดียวกันต้นคิดที่จะนำเรียมไปขายยังกรุงเทพฯ กลับเป็นก้านั้นเรื่อง ไม้ใจจ้อย

เช่นในนวนิยาย ซึ่งข้อคิดจะไปโต้เรียนมาเป็นเมียในภายหลัง ภาพยนตร์ฉบับที่สองนี้
 กำนันเรื่องนั้นต้องการขายเรือ โดยไปฝากขายไว้ที่กรุงเทพฯ เพราะหากขายให้ข้อยก็เกรง
 ว่าความเดือดร้อนจากขวัญคงไม่สิ้นสุด แสดงให้เห็นว่าขวัญในฉบับนี้เป็นขวัญที่ทำให้
 ครอบครัวของเรือมหาดเกรงอยู่ไม่น้อย นอกจากนั้นเมื่อเรือมาจากไปขวัญแค้นใจถึงกับ
 สลักกับต้นไม้ว่า "เรือมาจากเมื่อ แรม ๑ ค่ำเดือน ๔ ปีมะโรง" เป็นการระบุเวลาอย่าง
 นวนิยายไม่ได้ระบุไว้แต่อย่างใด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การสลักชื่อไว้กับสถานที่ต่าง ๆ
 เช่นนี้คงเป็นความนิยมของคนในสมัยนั้นที่มักจะสลักชื่อตนและคนรักลงตามสถานที่ต่าง
 ๆ ไม่ว่าจะต้นไม้หรือโบราณสถาน นอกจากนั้นยังได้ระบุชัดเจนว่าขวัญได้เก็บเงินได้
 สองร้อยบาทเพื่อเอาไปไถ่ตัวเรือ ซึ่งไม้ เมืองเดิม ก็ไม่ได้ระบุไว้ในนวนิยายเช่นกัน ใน
 ภาพยนตร์ฉบับนี้ยังได้รวบรวมเรื่องราวที่เรือกลับมาบางกะปิสองครั้งไว้เพียงครั้งเดียว และ
 ได้ดัดแปลงให้เรือและขวัญเข้าใจกันเมื่อทั้งสองลอบพบกัน โดยมีรอดเป็นผู้คู่ต้นทางเมื่อ
 เรือเข้ามาบอกว่าแม่สิ้นใจแล้ว เรือได้ให้ขวัญหลบออกไปก่อน แทนที่เรือจะหนีกลับไป
 ไปกรุงเทพฯ ก่อน สร้างความเจ็บแค้นให้ขวัญว่าเรือเห็นหนุ่มชาวกรุงดีกว่าตนเช่นใน
 นวนิยาย และในงานศพนั้นข้อยและพวกลอบทำร้ายขวัญขวัญจึงสังหารข้อยเสีย ทว่า
 ในนวนิยายขวัญนั้นได้สังหารข้อยเสียมานานแล้วตั้งแต่เรือจากไปไม่นาน ยิ่งไปกว่านั้น
 ขวัญกลับมีคติติดตัวฐานะฆ่าคนตายเป็นนักโทษอาญาแผ่นดิน ขณะที่ขวัญของไม้ เมือง
 เดิมนั้นปลอดจากคดีใด ๆ ทั้งสิ้นเนื่องจากทางราชการไม่เชื่อว่าคนบาดเจ็บเช่นขวัญจะไป
 ทำร้ายใครได้ และตอนที่ขวัญไปสังหารข้อยนั้นก็ไม่มีใครจับได้หรือเอาเรื่อง เนื่องจาก
 ไม้ เมืองเดิม ไม่ได้กล่าวถึงเลย เพราะฉะนั้นในตอนจบของเรื่องเมื่อขวัญเผาเรือของสม
 ชาย เป็นเหตุให้มีผู้ติดตามล่าขวัญเป็นจำนวนมากเนื่องจากขวัญมีค่าหัวติดตัว สิ่งที่เปลี่ยน
 แปลงอีกประการหนึ่งโดยสิ้นเชิงก็คือผู้ที่สังหารขวัญกลับเป็นสังัด ไม่ใช่สมชาย ด้วยที่ว่า
 ขวัญขว้างมีดไปถูกสังัดสังัดจึงยิงขวัญ นอกจากนั้นก่อนตายขวัญยังได้เข้าใจเรือจากการ
 ที่เรือได้พูดกับเจ้าแม่ไทรถึงความในใจที่ยังรักขวัญอยู่ และจะมาตายกับขวัญ ซึ่งใน
 นวนิยายนั้นขวัญจากไปทั้ง ๆ ที่ยังคิดว่าเรือเปลี่ยนใจไปรักหนุ่มชาวกรุงเสียแล้ว และใน
 ตอนท้ายสุดการเสียชีวิตของเรือนั้นหลักฐานบทบาทภาพยนตร์สิ้นสุดที่การอธิษฐาน
 ของเรือกับต้นไม้ไทรว่าจะตายตามไปเดี๋ยวนี้ ให้เจ้าแม่ช่วยรับดวงวิญญาณของทั้งสองที่จะ

ถึงสถิตอยู่กับเจ้าแม่ต่อไป ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเรียมคงจะฆ่าตัวตาย แต่ด้วยวิธีการอย่างไร มิได้ระบุไว้

ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2520 นี้มีความสมบูรณ์ในด้านหลักฐานการวิจัย ทั้งด้านภาพ เสียง และบทภาพยนตร์ เชิด ทรงศรี ได้รักษาโครงเรื่องของนวนิยายเดิมคือดำเนินเรื่องตามอย่างในนวนิยาย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า เชิด ทรงศรี ได้เพิ่มเติมเหตุการณ์จากเรื่องเดิมอยู่พอสมควร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอโดยละเอียดในบทต่อ ๆ ไปนั้น ผู้วิจัยพบว่ามียุ่ในบางตอนที่มีความคล้ายคลึงกับภาพยนตร์ฉบับแรก ๆ ทั้งนี้จากคำกล่าวของโคม สุขวงศ์ ที่เล่าเพิ่มเติมให้ผู้วิจัยฟัง เมื่อผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์เรื่องบทพากย์เรื่อง *แผลเก่า* ฉบับปีพ.ศ. 2497 ว่า "คุณบุญเชิด ซึ่งเป็นเจ้าของฟิล์มภาพยนตร์และบทพากย์เล่าให้ฟังว่า แม่ยายของคุณเชิด ทรงศรี ได้ติดต่อไปขอซื้อหนัง*แผลเก่า*ฉบับนี้เพราะคุณเชิดกำลังจะสร้าง*แผลเก่า*อีกครั้ง และต้องการจะดู*แผลเก่า*ฉบับก่อน"²⁰ ได้รับคำยืนยันว่า เชิด ทรงศรี ได้รับชมภาพยนตร์ฉบับดังกล่าว ข้อที่น่าสังเกตก็คือการเพิ่มเติมเรื่องราวก่อนนำเข้าสู่เค้าโครงเรื่องเดิมของไม้ เมืองเดิมนั้นมีด้วยกันทั้งสองฉบับ แต่แตกต่างกันในด้านรายละเอียดและเรื่องราว เชิด ทรงศรี เสริมด้านความสัมพันธ์รักของขวัญและเรียมโดยปูเรื่องว่าทั้งสองยังไม่ได้รักกัน ด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ จนกระทั่งขวัญเกิดชอบพอและเกี่ยวพาราตีเรียมจนรักชอบกันที่สุดในเหตุการณ์ที่สมชายพาเรียมไปงานราตรีสโมสรขณะที่กำลังเดินรำกันอยู่นั้นเสียงขลุ่ยฝรั่งทำให้เรียมนึกถึงขวัญที่กำลังเป่าขลุ่ย เช่นเดียวกับฉบับปีพ.ศ. 2497 ที่เรียมไปอยู่บางกอกและสมชายพยายามสารภาพรักกับเรียมมีเสียงขลุ่ยแทรกเข้ามาทำให้เรียมนึกถึงขวัญ และในตอนจบที่เรียมมีแนวโน้มว่าจะฆ่าตัวตายเช่นเดียวกับของ เชิด ทรงศรี ซึ่งให้เห็นภาพว่าเรียมหยิบมีดจากมือขวัญมาแทงอกของตนเอง

จากภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ทั้งสามสมัย ผู้วิจัยพบว่า ผู้สร้างต่างก็ได้เปลี่ยนแปลงเรื่องราวจากนวนิยายสู่ภาพยนตร์ไปตามวิถีทางของแต่ละยุคสมัย และในแนวทางของตนเอง โดยต่างก็มีกลวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามผู้สร้าง

²⁰ โคม สุขวงศ์, นักจดหมายเหตุ 5, 9 ธันวาคม 2539.

ต่างก็ได้รักษาโครงเรื่องเดิมเอาไว้คือหนุ่มสาวที่มีอุปสรรคในรักจากการขัดขวางของผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง จนถูกขายไปกรุงเทพฯ และฝ่ายหญิงเปลี่ยนแปลงจากสาวชนบทสู่สาวชาวกรุง และทั้งสองต้องจบชีวิตลง ทว่าประเด็นที่น่าสังเกตก็คือในตอนจบของเรื่องทุกสมัยมีการจบที่แตกต่างกัน รวมทั้งต่างจากการประพันธ์ของไม้ เมืองเดิมในนวนิยายด้วย

การตายของเรียมนั้นได้รับการถ่ายทอดที่ไม่ซ้ำแบบกันในภาพยนตร์ทั้งสามสมัยหากจะนับจากต้นแบบในนวนิยายของไม้ เมืองเดิมด้วยแล้ว การตายของเรียมก็จะมีด้วยกัน 4 วิธีด้วยกัน กล่าวคือ ในนวนิยายนั้นเมื่อขวัญถูกสมชายยิงแล้วพยายามทุกวิถีทางให้ไปถึงต้นไทร เพื่อเป็นที่ตายแต่เสียชีวิตจมนลงในน้ำเสียก่อน เรียมเสียใจอย่างสุดขีดจึงกระโดดลงน้ำและปลายมีดของขวัญก็สวนคอมิดไบมีด เป็นการเสียชีวิตโดยบังเอิญ ในขณะที่ภาพยนตร์ของบูรพาศิลป์ที่กำกับโดยพรานบูรพ์ในปีพ.ศ. 2483 ขวัญเป็นผู้แทงเรียมด้วยเห็นว่าความรักของคนและเรียมคงจะหมดหวังแล้วเนื่องจากตนถูกยิง เป็นเหตุให้เรียมเสียชีวิต ส่วนภาพยนตร์ของบูรพาศิลป์ในปีพ.ศ. 2497 นั้น จากบทพากย์ของภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวจบลงที่เรียมอธิษฐานกับเจ้าแม่ไทรว่าตนจะขอตายตามขวัญเดี๋ยวนี้ และจะขออยู่เป็นวิญญาณรักคู่กันตลอดไป ขณะที่ภาพยนตร์ของเชิด ทรงศรี ซึ่งสร้างในปีพ.ศ. 2520 นั้น เชิดได้ให้เรียมซึ่งกระโดดตามขวัญลงไปในน้ำ หยิบมีดจากมือของขวัญ แล้วจ้วงแทงตนเองจากนั้นก็ถอดขวัญซึ่งเสียชีวิตไปก่อนแล้ว จนเสียชีวิตในน้ำทั้งคู่

3. แผลเก่า กับ ละครโทรทัศน์

นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* ปรากฏในโทรทัศน์เป็นครั้งแรก โดยคณะละครนาฏศิลป์สัมพันธ์ เมื่อวันที่เสาร์ที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2507 ออกอากาศเมื่อเวลา 22.00 นาฬิกา จากข้อมูลในนิตยสารไทยโทรทัศน์ ได้กล่าวถึงละครเรื่อง*แผลเก่า*ของไม้ เมืองเดิมว่า

ทัต เอกทัต กำกับการแสดง กำธร สุวรรณปิยะศิริ แสดงคู่กับ นันทวัน เมฆใหญ่ เป็นคู่พระคู่นาง ผู้แสดงร่วมมี สมจินต์ ธรรมทัต ชาลี อินทรวจิตร จำรูญ หนองจิมทองศักดิ์ ภัคดีเทวา มารศรี อิศรางกูร เสริมพันธ์ สุทธิเนตร และ ทัต เอกทัต

ละครเรื่องนี้มีเพลงเอกเป็นเพลงของพรานบุรุษ ซึ่ง สง่า อารัมภีร์ เป็นผู้ฝึกซ้อมควบคุมในด้านเพลง และได้ถ่ายทำภาพยนตร์ประกอบในบางตอน กำกับรายการโดย พิชัย วาสนาส่ง กำกับเวทีโดย นินารถ ชำของยุทธ²¹

ต่อมาในปีพ.ศ. 2531 บริษัท ดาราวิดีโอ ได้นำนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* มาจัดสร้างอีกครั้ง ผู้แสดงนำฝ่ายชายคือ บิณฑ์ บันลือฤทธิ์ ผู้แสดงนำฝ่ายหญิงคือ ชุติมา นัยนา แพร่ภาพออกอากาศทุกคืนวันจันทร์-อังคาร เวลา 21.00 น. ทางช่อง 7 สี ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอเรื่องย่อจากนิยายสารคดีภาพยนตร์ ดังนี้

เจ้าขวัญ (บิณฑ์ บันลือฤทธิ์) หนุ่มลูกทุ่งแห่งคลองบางกะปิทุ่งแสนแสบ ลูกผู้ใหญ่เขียน ผู้ใหญ่บ้านเก่า รักกับเจ้าริ้ม (ชุติมา นัยนา) สาวสวยที่สุดของบาง ลูกสาวผู้ใหญ่เรื่อง ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน แต่พ่อกับพ่อของหนุ่มสาวทั้งสองเป็นศัตรูกันมาแต่เก่าก่อน เพราะมีคดีความเรื่องรุกที่นาต่อกัน พ่อเรื่องเป็นฝ่ายแพ้ความ จึงอาฆาตมาดร้ายผู้ใหญ่เขียนตลอดมา เจ้าริ้ม ลูกชายเจริญรอยตามพ่อด้วยการเป็นศัตรูกับเจ้าขวัญ เว้นแต่เจ้ารอดน้องสุดท้องของริ้มเท่านั้นที่รักใคร่บูชาเจ้าขวัญ ในความเป็นนักแสดงจริงของมัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ ความรักของทั้งสองก็มีอุปสรรคอันยิ่งใหญ่ นอกจากความเป็นลูกศัตรูแล้ว พ่อเรื่องเจ้าริ้ม ยังสนับสนุนเจ้าจ้อยหนุ่มเศรษฐีของบางให้มาสู่ขอริ้ม ซัดแต่ริ้มยังยืนกรานไม่ยอมเท่านั้น หนุ่มสาวทั้งสองจึงต้องหลบเร้นมาพบกัน มาพรอดรัก มาฝันถึงอนาคตด้วยกัน ในท้องทุ่งและฟากคลอง ทั้งสองได้สาบานรักต่อกันที่ศาลเจ้าพ่อได้คืนไพร่ใหญ่ที่ปลายคลอง และวันหนึ่งที่คืนไพร่นี้เอง พ่อเรื่อง เจ้าริ้ม และเจ้าจ้อย ได้มาพบขวัญและริ้มอยู่ด้วยกัน ขณะที่ขวัญก้มลงกราบพ่อเรื่องอย่าได้เอาผิดกับริ้ม จ้อยก็โคดเข้าตีขวัญ และริ้มก็พินดักมาเมื่อ ขวัญเสียหลัก แม้จะหลบตัวเบี่ยงหากแต่ปลายดาบเจ้าริ้มยังลอคมาถูกศีรษะ พาดยาวพื้นดินผมเลือดไหลโกรก ขวัญประกาศว่าแผลนี้ยอมให้เพราะรักริ้ม หากไม่แล้วทุกคนต้องเป็นศพหมด

จ้อยขย่งให้พ่อเรื่องพาริ้มไปขายบางกอกก่อน ต่อเรื่องที่ขวัญมันตามรักริ้มสงบเงียบลงสักก่อนปี จ้อยจะเป็นคนออกเงินไปไถ่ริ้มมาแต่งเป็นเมีย ริ้มโดนพรากไปโดยไม่ได้รำล้าแม้แต่จะบอกขวัญว่าไปไหนเป็นเวลา 3 เดือนที่ขวัญเซซังตามริ้มไปบางกอกเฝ้าค้นหาริ้มก็ไม่พบพาน ขวัญกลับทุ่งแสนแสบด้วยหัวใจที่แตกสลาย ด้วยความแค้น ขวัญจึงฆ่าจ้อยเสีย พ่อเรื่องไม่มีเงินไถ่ริ้มกลับมาจนสามปีผ่านไป

²¹ นิยายสารไทยโทรทัศน์, ฉบับที่ 126 (กรกฎาคม 2507) ไม่ปรากฏหน้า.

ส่วนเรียมไปอยู่พระนครกับคุณนายทองคำสรษฐินี ซึ่งรักใคร่เรียมประหนึ่งบุตรสาว อารยธรรม
ทุกชนิดของชาวพระนครสมัยนั้นได้ครอบงำเปลี่ยนแปลงเรียมจากสาวชานามาเป็นสาวสมัยเต็มตัว สม
ชายหลายคนของคุณนายมาผูกสมัครรักใคร่เรียมเกือบล้มตัว เกือบล้มบ้านนอก เกือบล้มท้องทุ่ง ศาลเจ้าพ่อ
ไทรและเกือบล้มขวัญ

จนกระทั่งแม่เจ็บและตาย เรียมจึงกลับทุ่งแสนแสบ มาพบขวัญที่รอคอยเรียมกลับใจหวนคิดถึง
ความรักความหลังกับขวัญ แต่สมชายที่ตามมาด้วยทำให้ขวัญเข้าใจเรียมผิดแค้นแสนแค้น ขวัญพยายามจะ
ขัดขวางไม่ให้เรียมกลับบางกอก สมชายชิงขวัญ ขวัญถูกยิงหลายนัดชวนเซเลือดโทรมกาย ประกาศท้องว่า
เรียมฆ่าขวัญด้วยน้ำมือชายอื่น แผลเก่าที่เคยโดนเจ้าเรียมฟันเมื่อสามปีก่อน เป็นแผลรักแผลรอ แต่แผลที่เกิด
จากกระสุนของสมชายเป็นแผลที่เกิดจากความชั่วของเรียม ขวัญตะเกียกตะกายไปถึงห้องน้ำหน้าศาลเจ้าพ่อ
ไทรเพื่อให้เป็นเรือนตาย เรียมคืนรนเมื่อเห็นขวัญกำลังจะขาดใจในน่านน้ำที่เคยเป็นที่แห่งความหลังฝังใจ
สลัดแขนจากสมชายและเจ้าเรียมโผลงวังน้ำที่ขวัญลาโลกไปเมื่อชั่วครู่ เรียมคำหาญไปพันไคพรายน้ำก็พรั่ง
พรูขึ้นเป็นสีเลือดแดงฉานทั่วผิวน้ำ²²

จากการค้นคว้าผู้วิจัยพบว่าในตอนจบของเรื่อง มีความคล้ายคลึงกับ
ภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ. 2520 ซึ่งสร้างโดย เชิด ทรงศรี กล่าวคือ การตายของ
เรียมเป็นการตั้งใจฆ่าตัวตายเช่นเดียวกัน ดังปรากฏหลักฐานจากนิคยสารภาพยนตร์
บันเทิง ซึ่งลงเรื่องย่อเป็นตอน ๆ ประจำอาทิตย์ก่อนละครแพร่ภาพล่วงหน้าแต่ละอาทิตย์
ดังนี้ "...เรียมสะบัดหลุดจากเรียมและสมชายกระโดดน้ำตามขวัญและเอามีดแทงตัวเอง
ตายตามกันไป และกอดกันจมน้ำหายไปทั้งคู่"²³ จึงมีความเป็นไปได้ว่าละครโทรทัศน์
ฉบับนี้ได้รับอิทธิพลจากการภาพยนตร์ฉบับพ.ศ. 2520 ซึ่งประสบความสำเร็จมาก เป็น
การถ่ายทอดการยอมรับของผู้ชม โดยผู้สร้างยินดีที่จะเปลี่ยนแปลงบทจากบทดั้งเดิมใน
นวนิยาย

²² นิคยสารดารานาภาพยนตร์, ปีที่ 12 ฉบับที่ 543 วันอังคารที่ 27 กันยายน 2531 หน้า 29.

²³ ภาพยนตร์บันเทิง ปีที่ 15 ฉบับที่ 616 วันพุธที่ 16-23 พฤศจิกายน 2531 หน้า 65.

เพลงเก่า

ภาพประกอบที่ 11. ละคร ไทรทัศน์เรื่องแผลเก่าปีพ.ศ.2531
ภาพจากนิตยสารคาราภาพยนตร์ วันที่ 27 กันยายน 2531

จากนวนิยายสู่ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์เนื้อหาที่แตกต่าง

เมื่อศึกษาการดัดแปลงแปลเก้าสู่ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยพบว่าข้อแตกต่างที่ชัดเจนและเป็นที่ถกเถียงกันในหมู่นักวิจารณ์จำนวนมาก นอกจากรายละเอียดปลีกย่อยในเรื่องแล้ว การเสียชีวิตของเรียม ก็ได้รับการตีความจากผู้สร้างเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปนำเสนอโดยตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการเสียชีวิตของเรียม

ประเภทของวรรณกรรม	ปีที่เผยแพร่	รายละเอียดการเสียชีวิตของเรียม
นวนิยาย	2474	บังเอิญถูกมีดของขวัญที่ถืออยู่แทงสวนคอ
ภาพยนตร์	2483	ขวัญแทงด้วยมีดจนเสียชีวิต
ภาพยนตร์	2497	อธิษฐานว่าจะขอตายที่ศาลแห่งนี้พร้อมขวัญ
ภาพยนตร์	2520	ฆ่าตัวตายโดยจับมีดที่ขวัญถืออยู่แทงตนเอง
ละครโทรทัศน์	2507	บังเอิญถูกมีดของขวัญที่ถืออยู่แทงสวนคอ
ละครโทรทัศน์	2531	ฆ่าตัวตายโดยจับมีดที่ขวัญถืออยู่แทงตนเอง

การเปลี่ยนแปลงตอนจบของเรื่องด้วยการเน้นเหตุการณ์ที่เร้าใจ แก่ภาพยนตร์ เพื่อความสนุกสนานในการรับชม เป็นที่น่าสังเกตว่า มีเพียงละครโทรทัศน์ปี 2507 ที่มีตอนจบเหมือนกับนวนิยาย รพีพร ผู้เขียนบทละคร ได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยว่า ได้คงโครงเรื่องและเหตุการณ์จากเนื้อหาเดิมของไม้ เมืองเดิมไว้ทุกประการแม้แต่ในบทscreenplay ที่เขียนให้แก่เชิด ทรงศรีด้วย แนวคิดของรพีพรนั้นก็คือ ผู้ดัดแปลงไม่ควรจะเปลี่ยนเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนสำคัญของเรื่องจากบทประพันธ์เดิมอย่างเด็ดขาด²⁴ แสดงให้เห็นว่าแนวทางการดัดแปลงนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้สร้างและผู้เขียนบท

²⁴ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 30 มีนาคม 2540.

ภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน ผู้ชมเป็นหนึ่งในผู้ตัดสินความสำเร็จของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยความนิยม แต่อย่างไรก็ตามแนวทางของการวิเคราะห์วรรณกรรมการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ทำให้แนวคิด หรือทฤษฎีของผู้ประพันธ์เปลี่ยนแปลงไปด้วย

นอกจากการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กันระหว่าง นวนิยายกับ ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ แล้ว ความสัมพันธ์ของนวนิยายกับศิลปะแขนงอื่นๆ เช่น ดนตรีก็มีความสัมพันธ์กันอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* กับดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปของบทเพลง ดังที่จะได้นำเสนอในประเด็นต่อไป

4. ความสัมพันธ์ของนวนิยายเรื่องแผลเก่ากับดนตรี

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ซึ่งสร้างความอภิมภยให้แก่ผู้ฟัง และเมื่อนำมาประกอบกับภาพยนตร์ด้วยแล้ว ก็ย่อมมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกร่วมให้กับผู้ชมภาพยนตร์มิใช่น้อย วรรณกรรมเพลงในเรื่องแผลเก่าได้รับอิทธิพลมาจากนวนิยายเรื่องแผลเก่าของไม้ เมืองเดิม กล่าวคือ นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องเรื่องมาประพันธ์เป็นเพลง มิต่างจากที่ สุกรี เจริญสุข กล่าวไว้ในบทความ "ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับดนตรี" ว่า

ดนตรีและวรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งซึ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ภาษาและเรื่องราว กระตุ้นความสนใจอยากรู้อยากเห็นของผู้ฟังและผู้อ่าน ทำนองของดนตรีนั้นให้คุณค่าให้บรรยากาศของความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ในที่สุดวรรณคดีและดนตรีแยกออกจากกันไม่ได้ ดนตรีจะต้องอาศัยวรรณคดี จะต้องมีการวางเนื้อเรื่องที่จะต้องเล่าจะต้องขับร้องในขณะเดียวกัน วรรณคดีบางประเภทก็จะต้องมีทำนองขับ เพื่อสร้างความงดงาม ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งต้องอาศัยดนตรี²⁵

ไม้ เมืองเดิม ก็ให้ความสำคัญกับดนตรีเช่นกัน ขวัญสามารถเป่าขลุ่ยได้อย่างไพเราะจับใจไปทั่วทั้งบางกะปิ เสียงขลุ่ยของขวัญประทับใจเรื่อยมาเสมอ แม้เมื่อเธออยู่ในพระนคร ขลุ่ยฝรั่งที่กำลังบรรเลงอยู่ในงานกลับทำให้เธอระลึกถึงเสียงจากขลุ่ยไม้ไผ่ของขวัญ

นอกจากขวัญกับเสียงขลุ่ยที่เป็นของคู่กัน ในการถ่ายทอดศิลปะวรรณกรรมไปสู่ศิลปะภาพยนตร์นั้น ยังมีองค์ประกอบทางเสียงดนตรีอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้เพื่อเกิดสุนทรีย์ทางอารมณ์แก่ผู้ชมภาพยนตร์โดยสมบูรณ์นั่นเอง ผู้สร้างภาพยนตร์ในยุคสมัย

²⁵ สุกรี เจริญสุข, "ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับดนตรี", วรรณคดี-ศิลปะประสาสนศิลป์ (กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536), หน้า 98.

ต่าง ๆ พยายามนำกลยุทธ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้ชมประทับใจในภาพยนตร์ของตน นอกเหนือจากความพยายามถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ เมืองเดิมพยายามถ่ายทอดออกมาจากตัวอักษร

ในการวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* กับศิลปะแขนงอื่นนั้น จึงมิสามารถแบ่งแยกนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* จากดนตรีไปได้ เนื่องจากดนตรีในภาพยนตร์และละครเรื่อง *แผลเก่า* ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* ยังคงเป็นอมตะจนถึงทุกวันนี้ เนื่องจากบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ เช่น พรานบูรพ์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเนื้อเรื่องและตัวละคร เช่น ขวัญและเรียม ส่งผลให้เพลงขวัญและเรียมได้กลายเป็นที่รู้จักนับแต่ที่ภาพยนตร์ได้เริ่มออกฉายแต่ปีพ.ศ.2483 เป็นต้นมา "เพลงไทยสากลซึ่ง พรานบูรพ์ เป็นผู้แต่งทั้งทำนองและคำร้อง มีท่วงลีลาอ่อนหวานแจ่มช้อยเป็นลักษณะเฉพาะ ฟังจับใจคนมาช้านาน เพลงอื่น ๆ ที่อยู่ในความนิยมสูงเป็นเวลานานของ พรานบูรพ์ ล้วนมีลักษณะดังกล่าวแล้ว เช่น เพลงกระแจะจันทน์ เพลงขวัญของเรียม"²⁶

ดังนั้นในการวิเคราะห์การถ่ายทอดงานวรรณกรรมมาสู่บทเพลงเรื่อง*แผลเก่า* ทั้งสามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้นำเอกสารที่สามารถค้นคว้า ผนวกกับถ้อยคำสัมภาษณ์จากผู้ที่มีประสบการณ์ในการชมภาพยนตร์ในสมัยที่ผู้วิจัยไม่มีเอกสารบทเพลงกำกับ และจากการค้นคว้าผู้วิจัยได้พบความสัมพันธ์ระหว่างวิวัฒนาการของภาพยนตร์และวิวัฒนาการของบทเพลงที่สอดคล้องกันไปตามยุคสมัย และการพัฒนาการของเทคโนโลยี ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอโดยได้แบ่งตามหัวข้อของการจัดสร้างภาพยนตร์ดังนี้ คือ

- 4.1 บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2483
- 4.2 บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2497
- 4.3 บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2520

²⁶จินตนา คีราจดีเลิศ, *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*, (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), หน้า 38.

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงจากภาพยนตร์กับนวนิยาย เรื่อง *แผลเก่า*

4.1 บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ. 2483

ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ.2483 เป็นภาพยนตร์พากย์ ทว่าจากเอกสารโฆษณาภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ที่พบในภาพยนตร์สาร วันศุกร์ที่ 16 สิงหาคม 2483 หน้า 5 กล่าวว่า "แผลเก่ามีเพลงเพราะจับใจหลายเพลง"²⁷ แสดงให้เห็นว่าผู้ชมภาพยนตร์จะได้รับฟังเพลงที่ไพเราะนั้นด้วย ในขณะที่ชมภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวซึ่งมีทิศเชียวเป็นผู้พากย์

กำเนิดเสียงในภาพยนตร์เริ่มจากการบรรเลงด้วยดนตรี เมื่อแรกเริ่มที่ชาวไทยได้ชมภาพยนตร์เสียงดนตรีจึงมีบทบาทมาก เช่นเดียวกับที่ ลาวัญย์ โชตามระ กล่าวว่า

"ดูหนังก็ภาพยนตร์นี้แหละ แล้วก็เหมือนกันหมดทั่วทั้งเมืองไทย คือ เป็นหนังเสียงมีตัวอักษรไทยบรรยายบนจอ แล้วก็มีการเป็นแบ็คกราวนด์ ดนตรีแบ็คกราวนด์นี้จะต้องบรรเลงให้เหมาะสมกับท้องเรื่อง เป็นต้นว่าเวลาพระเอกควบม้า จะต้องทำเพลงปี่ขลุ่ย หรือไม้ก็ เพลงกราวนอก พอเริ่มฉายก็เป่าเพลงเสมอ ถึงจะมีเหตุการณ์น่าหวาดเสียว เช่น ช้ำมทางรถไฟบ้าง หรือไฟไหม้ก็เป่าเพลงรัว ถึงตอนโศกก็เป่าเพลงโอด แต่เพลงใดใดก็ไม่เร้าใจเท่าเพลงเชิด ซึ่งใช้บรรเลงเวลาพระเอกกับผู้ร้ายชกกัน สมัยนั้นหนังชีวิต หรือประเภทรักกันจีหวานกับจ้อย ถ้าเอามาเข้าโปรแกรมมีหวังถูกผีหลอกในโรงหนังง่ายๆ จะต้องเป็นหนังประเภทรัก โศก ผจญภัย หนังดีที่จะมีคนตามติดเกรียวจะต้องเป็นหนังควบอช หนังสู้ประเทษชกสะบันหันแหลกลี่ม้าควลปี่น เวลาชกกันตรงตรงต้องทำเพลงเชิด ภาษานี้เรียกว่าเพลง คี-ตา-ต้า-ต้า ตามเสียงเพลง ตอนนี้นักดนตรีต้องเป่าแรงที่สุด คนกลองก็ต้องหวดกลองลงไปอย่างสุดแรง เหมือนจะให้หนังกลองขาดไปกับมือ ยิ่งหนัง

²⁷ ภาพยนตร์สาร, วันศุกร์ที่ 16 สิงหาคม 2583 หน้า 5.

เรื่องไหนชกมากแตรวงก็ต้องทำเพลงเชิดมากขึ้น บางทีหนังชกกันแล้ว แต่แตรยังไม่เชิด ก็จะมีเสียงเป่ามือกันเปี้ยว เป่าว แลมมีเสียงคนจริง ๆ ตะโกนบอกหน้าพากย์ขึ้นมาทันทีว่า "เชิด-เชิด โวย"²⁸

ในปีพ.ศ. 2483 ประเทศไทยสามารถประดิษฐ์ภาพยนตร์พูดได้ ด้วยเครื่องถ่ายหนังพูดของสกูลวสุวัตได้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2474 แต่การทำหนังให้มีเสียงนั้นเป็นสิ่งที่ยุ่งยาก "เริ่มจากทำงานเสียงอัดหรือบันทึกคำพูด หรือเสียงร้องเพลงของตัวหนังลงไปในงาน แล้วเปิดไฟพร้อมกับเวลาฉายหนัง ทำให้มีเสียงพูดหรือเสียงร้องจริง ๆ ขึ้นก่อนเรียกว่า Sound on Disc แปลว่า "เสียงบนจาน" หนังเสียงบนจานนี้ออกจะโกลาหล คือมีม้วนฟิล์มภาพแล้วต้องมีงานเสียงประกอบเป็นชุดสำหรับกัน แล้วยังต้องมีเครื่องงานเสียงพิเศษสำหรับไฟเปิดให้งานเสียงนั้นหมุนไปพร้อมกับเครื่องฉายหนังอีกด้วย จำได้เป็นเลา ๆ ว่าได้เคยนำมาฉายที่โรงหนังพัฒนากร เมื่อปีพ.ศ.2474 คือเรื่อง King of Jazz และก็เนื่องจากความยุ่งยากดังกล่าวฝรั่งจึงได้คิดแก้ไขคิดแปลงใหม่ โดยคิดทำให้มีเสียงติดอยู่บนฟิล์มเลยทีเดียวนั่นเอง คือถ่ายภาพตัวหนังแล้วก็ให้มีเสียงพูดติดอยู่กับฟิล์มด้วย เรียกว่า Sound on Film แปลว่า "เสียงบนฟิล์ม" ซึ่งเครื่องถ่ายหนังที่สกูลวสุวัตประดิษฐ์ขึ้นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับภาพยนตร์เสียงบนฟิล์ม อย่างไรก็ตามในการรื้อปรับระบบการฉายหนังนั้นก็จะต้องปรับปรุงเครื่องฉายไปด้วยเช่นกัน เครื่องฉายหนังเจียบแบบเดิมก็จะต้องปรับให้เป็นเครื่องฉายหนังพูด ซึ่งจะต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมากทีเดียว²⁹

จึงเป็นเหตุให้บริษัทหนังทุนน้อยเช่น บุรพาศิลป์ภาพยนตร์ ผู้สร้างเรื่อง *แผลเก่า* จำเป็นต้องใช้การพากย์แทนเสียงในฟิล์ม มีบันทึกว่า "พรานบุรพ์เป็นผู้ริเริ่มทำบทพากย์ภาพยนตร์ การพากย์ในยุคแรกนั้นเป็นการเล่าเรื่องหน้าจอให้ผู้ดูฟังก่อนหนังฉาย ต่อมา

²⁸ ตาวิชัย โชตามระ, *ชีวิตชาวกรุงก่อนศตวรรษมาแล้ว*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, 2527), หน้า 70-74.

²⁹ สง่า กาญจนาคพันธุ์, *ยุคเพลงหนังละครในอดีต*, หน้า 30

ก็เป็นการพากย์แบบโขนให้แก่หนังแขกเรื่องแรกที่เข้ามาฉายคือ เรื่องรามเกียรติ์ และต่อมา ก็เป็นการพากย์แบบปัจจุบัน โดยมีดนตรีประกอบด้วย ภาพยนตร์เรื่องนั้นคือ อาบุญหะชัน มี ทิศเขียว (สิน สีนุญเรื่อง) เป็นผู้พากย์เป็นคนแรก"³⁰ นอกจากนั้นผู้ชมที่เคยได้รับ ชมภาพยนตร์เสียงในฟิล์มแล้ว จึงเกิดการเปรียบเทียบผู้สร้างจึงต้องพยายามเลียนสิ่งที่ผู้ชมได้ ยินจากเสียงในฟิล์ม ไม่ว่าจะเป็นเสียงดนตรีหรือเสียงพูดสนทนา ดังนั้นเสียงจึงปรากฏในจอ ภาพยนตร์อีกครั้งด้วยความสามารถของนักพากย์ภาพยนตร์ ผู้พากย์เช่นทิศเขียว เป็นผู้มีความ สามารถจนได้สมญานามว่า "มุษย์มหัศจรรย์" เนื่องจากสามารถเล่นดนตรีได้หลายประเภท นอกจากทำหน้าที่พากย์เสียงทุกเสียงที่เกิดจากทุกตัวละครในภาพยนตร์แล้ว ยังสามารถร้อง เพลงได้ไพเราะอีกด้วย

เพราะฉะนั้น ที่กล่าวว่า "มีเพลงเพราะหลายเพลง" นั้นจึงสามารถสันนิษฐาน ได้ว่า เกิดจากการบรรเลงและขับร้องของทิศเขียว ในกรณีที่มีได้ใช้งานเสียงที่บันทึกแถบ เสียงเพลงบรรเลงระหว่างฉาย อีกทั้งการเป่าขลุ่ยของขวัญนั้นรพีพรกล่าวว่ก้หาเด็กแถว ๆ ที่ จัดฉายมาเป่าประกอบการพากย์³¹ "เพลง" ที่กล่าวถึงในภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ. 2483 นี้ สันนิษฐานได้ว่าคงประกอบด้วยเพลงเอก 3 เพลงที่พรานบุรุษผู้กำกับการแสดงเป็นผู้ ประพันธ์เนื้อร้องและทำนองขึ้น นั่นก็คือ เพลงขวัญของเรียม เพลงสั่งเรียม และเพลงเคียง เรียม" ซึ่งทั้งสามเพลงได้มีบทบาทต่อแผลเก่าในสมัยต่อ ๆ มา และได้กลายเป็นสัญลักษณ์ ของเรื่องแผลเก่า ไม่ว่าจะเป็นการนำมาสร้างครั้งใดทั้งภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ในเวลา ต่อมาด้วยเนื้อหาที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องนั่นเอง

³⁰ "ประวัติ", อนุสรณ์พรานบุรุษ, ในงานฉาปนกิจศพ ณ ฉาปนสถานวัดโสมนัสวิหาร วันพุธที่ 12 พฤษภาคม 2519.

³¹ สัมภาษณ์, รพีพร, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539

4.2 บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ.2497

สำหรับบทเพลงในภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ.2497 ผู้วิจัยค้นคว้าจากบทพากย์ของภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่านอกจากเพลงของพรานบุรุษ คือเพลง *สั่งเรียกแล้ว* ยังมีการขับเสภา ซึ่งเป็นความนิยมที่ยังมีอยู่ตามยุคสมัย ทั้งนี้จะสันนิษฐานได้ว่า เสียงจากภาพยนตร์นั้นเป็นเสียงที่เกิดจากการพากย์เป็นหลัก ดังนั้น บทเสภาซึ่งใช้อุปกรณ์ดนตรีเพียงกรับไม้ และเสียงขับเสภา ดูเหมือนจะอำนวยความสะดวกต่อผู้พากย์และใช้ได้ดีสำหรับกรณีที่เป็นภาพยนตร์พากย์

บทเสภานี้เป็นการใช้ดนตรีเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ได้อย่างบันเทิงใจ ด้วยถ้อยคำที่กระชับได้ใจความ และในบางครั้งก็แทรกความขบขันเอาไว้ ผู้ฟังนั้นได้รับทราบถึงเรื่องราวรวมทั้งบทสนทนาไปในขณะเดียวกัน เช่น เสภาที่ขวัญขับ เมื่อเรียกกลับมาเยี่ยมบ้านและนัดแนะจะไปพบกับขวัญที่ศาลเจ้าแม่ไทร เรียกพยายามจะลงมาจากเรือนแต่พบเรณูและจ้อยอยู่ข้างล่าง ทำให้ไปพบขวัญล่าช้า ขวัญซึ่งคอยเรียกอยู่ด้วยความทรมานใจจึงได้รำพึงออกมาเป็นบทเสภาดังต่อไปนี้

เสภา

ไม่ปรากฏนามผู้ประพันธ์

ตะวันคล้อย	ลอยคอ	มารอรัก
อะไรๆ	ก็ไม่กัก	ให้รักหยุด
อะไรๆ	ขวางหน้า	ก็กล้ารอด
อะไรๆ	ก็อย่าหวัง	จะรุ่งโร
สู้อมา	กว่าปี	วันนี้เจอ

	รักเกาะเกรอะ	กรังกลาย	หายเหี่ยวห่อ
	มือนี่แหละ	ขวัญจะเฝ้า	พะเน้าพะนอ
	รักให้พอ	กับที่รอ	มากกว่าปี
	ศักดิ์สิทธิ์จริง	เจ้าแม่ไทร	สิงใจเรียม
	ให้รักเจียม	ใจมัน	ในขวัญที่
	ตัวอยู่บ้าน	รักษาแม่	แต่ใจดี
	ทะลุหนี	หลบไปอยู่	กับซู้รัก
	ผสมยา	ตามองหลัง	ระวังพ่อ
	เห็นงอกก่อ	คอโค้ง	คอง่วงหนัก
	ค่อยขยับ	พอกลับ โงก	ผงกวัก
	เจ้ากัลวันัก	หันฉวย	เอาถั่วมา
(หญิง)	เห็นหลับแน่	คลานออก	ไปนอกห้อง
	ขวัญเจ้าซ้อง	ใจงาน	นานนักหนา
	กระสับกระส่าย	จงนโจน	โยไม้มา
	หรือแกล้งซ่า	ลองใจ	ให้มานะ
	ถึงจะนาน	เท่านั้น	ขวัญคอยได้
	นานเท่าไร	ก็จะคอย	ไม่ตอยผละ
	(เรียมพบพี่)	ควาคไว้	ไปไหนวะ
	เปล่าจ๊ะ	สาวตอบเปล่า	หลบเข้าเรือน
	หนาวหน่อยๆ	ค่อยใส่เสื้อ	ไม่เบื้อคอก
	ถึงเรียมหรอก	ก็จะรอ	ไม่ขอเคลื่อน
	เพียงคืนเดียว	ไม่ว่า	ไม่มาเยือน
	คอยปีกว่า	ข้าเชื่อน	กว่ามากนัก
(หญิง)	เรียมอย่างตรง	ลงบันได	ได้สามคั่น
	อะไรนั่น	เดินสาย	คล้ายเดินคัก

	อ้อ ไอ้จ้อย	ตัวเวร	ไม่เว้นวรรค
	กระอ่วนกระอ๊ก	จะเล็คจะลอค	ไม่ปลอคกัย
	คีนนี้เหลว	เลื่อนไป	ไว้มือหลัง
(ชาย)	ขวัญยังนั่ง	ตั้งตา	หาหลับไม่
	ทรมาน	จริงหนอ	เออเนะใจ
	เจ้าแม่ไทร	โยไม้คด	เปิดหนทาง
(เสภา)	ชาย		
	หรือเรียกเจ้า	แกล้งเจย	แล้วเลยหลับ
	หรือเขาจับ	พิรุชได้	ใครขัดขวาง
	ขึ้นคบไทร	ไหวศาล	สาบานพลาง
	ปักมิด	ไว้ข้างๆ	เอนหลังนอน

บทขับเสภาเช่นนี้ทำให้เรื่องราวของขวัญและเรียกนำสนุกสนานยิ่งขึ้น เมื่อเรียกว่า "อ้อ ไอ้จ้อย ตัวเวร ไม่เว้นวรรค" เป็นภาษาที่ได้วรรคตในการฟังเป็นอย่างดี เพราะบทเพลงก็สามารถเล่าเรื่องได้ โดยเฉพาะความในใจที่ยากต่อการบรรยายได้เป็นภาษาภาพเช่น บทเสภาต่อไปนี้

	เสภา		
	ไม่ปรากฏนามผู้ประพันธ์		
กรุงกับทุ่ง	ยุ่งอยู่ใน	หัวใจเรียม	
ความเจริญ	กับความเจียม	เยียมใจสาว	
หนักฝ่ายไหน	ใจยังทิ้ง	เมื่อถึงคราว	
ใครจะนำว	เหนียวใจ	ให้หันตาม	

บทเสภานี้เป็น การบรรยายความในใจของเรียม ซึ่งมีความขัดแย้งกันระหว่าง ความรวยกับความจน พระนครกับบางกะปิ รวมไปถึงสมชายหนุ่มนักเรียนนอกกับขวัญหนุ่ม บ้านนอก ว่าตนจะเลือกใคร เพราะถึงแม้ว่าเรียมจะเพติดเพลิดไปกับความศิวิไลซ์ของเมืองกรุงไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือน หรือชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย รวมไปถึงหนุ่มนักเรียนนอกผู้ ร่ำรวยและสุภาพเช่นสมชาย แต่ขวัญก็เป็นรักแรกของเรียมซึ่งรักเรียมด้วยความซื่อสัตย์และ จริงใจ เพราะฉะนั้นความรู้สึกของเรียมที่มีต่อสมชายและขวัญจึงดูเหมือนว่าจะมีน้ำหนักที่ไม่ ต่างกันนัก ทำให้เรียมตัดสินใจว่าจะเลือกรักใครอย่างลำบากว่า "ใครจะน้าว เหนียวใจ ให้หัน ตาม"

4.3 บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ. 2520

ส่วนบทเพลงในภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปีพ.ศ. 2520 นั้น เป็นวิวัฒนาการ ของเพลงที่สมบูรณ์กว่าฉบับอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาของเทคโนโลยี และความตั้งใจ ของผู้สร้าง ที่จะแทรกเพลงพื้นบ้านเพื่อประกอบเรื่องด้วย จะด้วยเหตุผลทางการสร้าง ภาพยนตร์ หรือด้วยการต้องการเสนอภาพความเป็นไทยให้ปรากฏไว้ก็ตาม แต่สิ่งที่ ภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับนี้ได้สร้างไว้คือความประทับใจต่อบทเพลงและเสียงร้องของนัก ร้อง ที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งผู้ร้อง ไพรวลัย ลูกเพชร และ ผ่องศรี วรนุช ต่างก็เป็นนักร้องลูกทุ่งชื่อดัง ถึงแม้ว่าฉบับของ เชิด ทรงศรี จะไม่ตรงกับ ความเป็นจริงในเรื่องประวัติเพลงพื้นบ้าน แต่ได้เสนอวัฒนธรรมไทยมารวม ๆ กันไว้ไม่ว่าจะ ด้วยการพาณิชย์หรืออะไรก็ตามทำให้แผลเก่าเด่นในเรื่องของการแสดงความเป็นไทยภาค กลาง นอกเหนือจากการนำเพลงของพรานบุรพมาประกอบภาพยนตร์แล้ว เชิด ทรงศรี ยังได้นำบทเพลงพื้นบ้านบทต่าง ๆ เช่น ลิเก ลำตัด คันทวน เพลงเหย่ย เพลงฉ่อยมาประกอบอีก ด้วย ดังนั้นในการวิเคราะห์บทเพลงจากภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าฉบับปี พ.ศ. 2520 จึงสามารถ แบ่งแยกได้เป็น 3 ประเภทคือ คนตรีบรรเลง เพลงไทยสากลและเพลงพื้นบ้าน ทว่าในชั้น

ตอนของคนตรีบรรเลง หรือเสียงคนตรีประกอบนั้น จะเป็นความแปลกแยกแห่งบริบทของ บทที่ 2 นี้ เนื่องจากการว่าด้วยขั้นตอนของเสียงคนตรีประกอบควรอยู่ในบทวิเคราะห์ ด้านภาพยนตร์มากกว่า ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทที่ 4 ดังนั้นการวิเคราะห์ที่ว่าด้วย นวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*และคนตรีนี้จะขอวิเคราะห์เฉพาะ เพลงไทยสากล และเพลงพื้นเมือง ด้วยที่ว่าจากการศึกษาเนื้อหาแล้วพบว่า เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นจากการได้รับแรงบันดาลใจจากนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* หรือในบางเพลงก็มีเนื้อหาซึ่งประพันธ์เพื่อภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*โดยเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยใคร่ขอวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.3.1 เพลงไทยสากล

ความพยายามหนึ่งของเจิด ทรงศรี คือการทำให้ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*เป็น บทบันทึกภาพความเป็นไทยให้มากที่สุด ในที่นี้หมายรวมไปถึงบทบาทของคนตรีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบันทึกเรื่องเพลงไทยสากลที่ปรากฏในภาพยนตร์ ดังจะเห็นได้จาก เจิด ทรงศรี ได้นำบทเพลงร่วมสมัยเดียวกันที่เกิดในช่วงแห่งการประพันธ์ของบทประพันธ์เดิม ของไม้ เมืองเดิม และได้นำบทเพลงที่มีผู้ประพันธ์ไว้เดิมตั้งแต่ยุคสมัยก่อน เช่น เพลงของ พรานบูรพ์ รวมไปถึงบทเพลงรุ่นหลังที่มีความเกี่ยวข้องกับนวนิยายของไม้ เมืองเดิม เช่น เพลง*แสนแสบ* และบทเพลงที่ เจิด ทรงศรี ได้ประพันธ์ขึ้นเอง เพราะฉะนั้นภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า*ปีพ.ศ.2520 จึงเป็นหนึ่งในภาพยนตร์ไทยที่ได้บันทึกวิวัฒนาการของเพลงสากลไทย ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งผู้ชมยังได้ฟังเพลง*วอลซ์ปลื้มจิต* ซึ่งอยู่ในฉากหนึ่งในงานราตรีสโมสร ซึ่งสมชายได้พาเรียมไปเต้นรำ จินตนา ดำรงค์เลิศ อ้างถึงข้อเขียนของกาญจนาศันย์ที่ กล่าวไว้ในเรื่องของละครและเพลงว่า "กำเนิดของคนตรีสากลในเพลงไทยซึ่งสืบมาทางสาย ภาพยนตร์ ก็มีเริ่มในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นกัน" ฉำฉาง รังสิกุล สันนิษฐานว่า "เพลง วอลซ์ปลื้มจิต ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งทรงพระนิพนธ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นเพลงไทยสากลเพลงแรกในประวัติการณ์คนตรีของเมืองไทย" ซึ่งผู้วิจัยขอยก ตัวอย่างเนื้อหาตอนหนึ่งดังนี้ (ดูเนื้อหาเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ข.)

ยอดชีวันวัลเดรี
 อย่าเพิ่งหนีเสนห์ทั้ง
 อย่าเพิ่งนิงสวาทหาย
 ใครจะน้อมให้ตรอมตาย
 เหมือนกับกระต่ายตัวที่หมายจันทร์นั้น
 ทุกคืนทุกวันมันหมาย
 มีวาวว้างเว้นคนึงถึง
 โรสิตานี้มิใช่เดือนที่จะเดือนให้ครุ่นคนึง

นอกจากบันทึกแห่งประวัติศาสตร์เพลงไทยสากลแล้ว ผู้ชมภาพยนตร์ยังจะ
 ได้รับฟังเพลงที่มีกำเนิดจากนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหลังจากยุคเริ่ม
 แรกของเพลงไทยสากล ซึ่งมีสมเด็จพระนครสวรรค์วรพินิตทรงเป็นผู้นำทางแล้ว
 ก็วิวัฒนาการมาถึงยุคทองของเพลงไทยสากล "พรานบุรพ์" (นามจริงว่า จวงจันทร์ จัน
 ทรคณา) เป็นผู้ที่ทำให้เพลงไทยสากลแพร่หลายในระดับยอดนิยมตั้งแต่ระยะก่อนเปลี่ยน
 แปลงการปกครอง พ.ศ.2475 พรานบุรพ์ ในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ให้แก่บูรพา
 ศิลป์ภาพยนตร์ ได้ประพันธ์เพลงให้แก่ภาพยนตร์เรื่องนี้ 3 เพลงด้วยกัน คือ เพลง*ขวัญของ
 เรียม* เพลง*สั่งเรียม* และเพลง*เคียงเรียม* "ซึ่งผลงานเพลงจำนวนมากของ "พรานบุรพ์" ที่ได้
 รับความนิยมสูงยิ่งมาตั้งแต่ระยะนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ หนึ่ง
 -เพลงไทยเนื้อเต็ม สอง-เพลงทำนองฝรั่งหรือชาติอื่นใส่เนื้อร้องภาษาไทย สาม-เพลงไทยเดิม
 คัดแปลงทางร้องให้เหมาะกับละครร้อง และสี่-เพลงประเภทที่เรียกได้ว่าเป็นเพลงไทยสากล
 แท้ ๆ แบบของ พรานบุรพ์เช่น เพลงจันทร์เจ้าขา เพลงกระแจะจันทร์ เพลง*ขวัญของเรียม*

เพลงลอยคอ เพลงฝนสั่งฟ้า และเพลงยอดนิมอื่น ๆ อีกมากมาย”³² และบทเพลงที่นำเสนอต่อมาก็คือบทเพลงจากการได้รับแรงบันดาลใจจากนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*อีก 2 บทเพลงคือ เพลง*ตำนานแผลเก่า* และ*เพลงแสนแสบ* ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์รายละเอียดของบทเพลงทั้งหมดนี้ในหัวข้อต่อไป

4.3.2 เพลงพื้นเมือง

บทเพลงพื้นเมืองในภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า* เป็นบทเพลงหนึ่งที่มีความสัมพันธ์แนวเรื่องของนวนิยาย เนื่องจากบทเพลงพื้นเมืองมีลักษณะเด่นที่มีความเรียบง่าย ฟังแล้วเข้าใจทันทีไม่แตกต่างจากภาษาที่เรียบง่าย เป็นภาษาชาวบ้านของไม้ เมืองเดิม ในความเรียบง่ายของเพลงพื้นเมืองนั้น เป็นความเรียบง่ายในด้านถ้อยคำคือเลือกใช้คำไทยแท้ทั้งสิ้น และสภาพการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นตัวกำหนดการใช้เครื่องดนตรีง่าย หรือในบางครั้งก็ไม่ต้องมีก็ได้ เช่น เพลงลอยหรือพวงมาลัย ใช้เพียงการปรบมือช่วย³³ การเลือกใช้เพลงพื้นเมืองประกอบเรื่องนับเป็นการทำให้บรรยากาศของเรื่องสอดคล้องกับลักษณะของนวนิยายที่มีกลิ่นอายของชาวบ้าน

อย่างไรก็ตามเนื้อหาโดยรวมของบทเพลงพื้นเมืองที่นำมาประกอบในภาพยนตร์นี้อาจจะไม่สอดคล้องกับเรื่องราวในนวนิยายเท่าใดนัก แต่กลับสอดคล้องกับเรื่องราวความต่อเนื่องในภาพยนตร์แต่ละตอน เป็นการสนับสนุนเหตุการณ์ในภาพยนตร์ เช่น การขับร้องเพลงเหย่ยในฉากแรกที่บ้านกำนันเรื่อง การร้องเพลงกล่อมลูกเพื่อสร้างบรรยากาศและเป็นทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าให้กับขวัญว่าจะต้องบวชในอนาคต หรือการร้องเพลงพื้นบ้านของขวัญในแต่ละบทตอนก็เป็นการสนับสนุนให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของขวัญไปในขณะเดียวกันว่าเป็นคนที่มีนิสัยร่าเริง รักสนุก

³² จินตนา ค้ารงค์เลิศ, *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*, หน้า 37.

³³ เอนก นาวิกมูล, *เพลงนอกศตวรรษ*, (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2527), หน้า 78-92

ถึงแม้ว่าในด้านเนื้อหาของเพลงพื้นเมืองจะเน้นหนักอยู่ที่ลักษณะ 2 ประการ คือการใช้คำสองแง่สองง่าม และการเว้นเสียเรื่องที่ทำให้ทุกข์ ก็เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน³⁴ อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยที่ต้องการจะผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานด้วยสิ่งบันเทิงที่เขามีนั่นก็คือ การร้องเพลงพื้นเมืองนั่นเอง และเมื่อภาพยนตร์นำเนื้อหาดังกล่าวมาประกอบทำให้ผู้ชมได้รับอรรถรสในการชมมากยิ่งขึ้น เพลงที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีทั้งเพลงเหย่ย เพลงพวงมาลัย เพลงนางหงส์ เพลงฉ่อย เพลงพาดควาย เพลงลิเก ซึ่งมักมีลักษณะสองแง่สองง่าม ยกเว้นเพลงกล่อมลูก และเพลงกล่อมขวัญนาค เพลงพื้นเมืองเหล่านี้สามารถสร้างบรรยากาศของชนบทได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการที่เชิด ทรงศรีนำเพลงพื้นเมืองเหล่านี้มาประกอบภาพยนตร์จึงสร้างความรู้สึกให้แก่ผู้ชมอีกทั้งยังถ่ายทอดความเป็นชนบท ลูกทุ่งของนวนิยายได้ด้วยบทเพลงพื้นเมือง ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงของท้องทุ่งบางกะปิหรือมีนบุรีจะไม่มีกรร้องเพลงดังกล่าวในเทศกาลงานบุญเช่น เพลงเหย่ย ซึ่งเป็นเพลงเก่าของอำเภอพนมทวน เมืองกาญจน์ เป็นเพลงประกอบกับการรำพาดผ้า บทเพลงนี้มีความยาวไม่จำกัด เนื้อหาของเพลงเป็นการผูกรักเกี่ยวแก้อันไปเรื่อยๆ เป็นกลอนที่ร้องง่ายที่สุด มีบทกลอนเพียงสองวรรคเท่านั้น³⁵ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาพยนตร์ ในฉากไตเติ้ลก็มีการรำพาดผ้าโดยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างเนื้อเพลงที่ปรากฏในภาพยนตร์บางตอนดังนี้ (ดูเนื้อหาสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ข.)

ลูกคู่ ไชโยพ่อแก้ว ไชยาหวิวหวิว
 ไชโยพ่อแก้ว ไชยาหวิวหวิว
 แม่ค้าขายบวบนมยาน โดงเตง หุยฮา
 ชาย พาดเอยพาดองค์ พาดที่องค์น้องเอย
 พาดเอยพาดองค์ พาดที่องค์น้องเอย

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-92.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 385.

หญิง มาเถิดพวกเราไปรำกับเขาหน่อยเอ๋ย
 มาเถิดพวกเราไปรำกับเขาหน่อยเอ๋ย
 ชาย เจ้าสาวแสนสวยที่เฝ้าแอบรักเอ๋ย
 เจ้าสาวแสนสวยที่เฝ้าแอบรักเอ๋ย
 หญิง เจ้าหนุ่มเมืองมिनอย่ามาใช้ลั่นลวงเอ๋ย
 เจ้าหนุ่มเมืองมिनอย่ามาใช้ลั่นลวงเอ๋ย

เพลงนางหงส์ ก็เป็นเพลงหนึ่งที่มีเนื้อหาสองแง่สองง่าม การที่ขวัญร้องเพลงนี้ก็เป็นการแสดงอุปนิสัยรักสนุก และอารมณ์ดีของขวัญดังตอนหนึ่งที่ว่า

ขวัญ : แม่นางหงส์เอ๋ย ปีกอ่อนร่อนลง เข้าในดง หายเงียบ
 รอด : (รับ) หายเงียบ ๆ ๆ
 ขวัญ : เจ๊กนายลอยน้ำมา ไม่ได้นุ่งผ้าชฎาแหลมเงียบ
 รอด : แหลมเงียบ-แหลมเงียบ-แหลมเงียบ

บทเพลงพวงมาลัย ซึ่งเป็นเพลงที่มักจะพบว่าเล่นกันแถบอ่างทอง กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี และกาญจนบุรี โดยมักจะเล่นกันในงานเทศกาลต่าง ๆ ก็ปรากฏในภาพยนตร์เช่นกัน เป็นเพลงที่ขวัญร้องเกี่ยวพาราสิเรียน

ขวัญ : เออระเหยลหายไป ที่ไม่รักใคร่รักแกนี่แหละ รักน้องตั้งแต่เป็นเด็ก ตัวเล็ก ๆ เดิน
 ขาเตาะแตะ หึงอื่นที่ไม่สนใจ รักแต่ทราญแม่พวงอีแปะ รักที่จะมีความสุข
 ไม่มีความสุข เงินทองเยอะแยะ... พวงเจ้าเอ๊ยถั่วแระ รักน้องจึงแหวะมาหาเอ๋ย

เพลงน้อยก็เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยของขวัญได้เป็นอย่างดี ทำให้บรรยากาศในตอนเริ่มต้นของเรื่องสนุกสนาน

โอ๋ ่อง โอย โอง โอง โอย...

ก็จะพิศโฉมประโลมพัคตร์ มองไหนดำรึกนำใคร์ ก็ตะโพกของน้อง ข้างละวา
 หว่านถั่วหว่านงาข้างละไร่ ตะโพกข้างซ้ายเอาหว่านแดงกวา ตะโพกข้างขวาเอา
 หว่านแดงไทย ก็ไ้ที่ตรงกลางว่างหรือเตียน เอาไว้สร้างสังเวียนชนไก่... เอกา
 เอกา ซา ชะ ซา หน้อยแน่...

ทว่าเพลงเอกที่ขวัญมักจะร้องเป็นประจำก็คือเพลงลิเก

ข้าวดิคนาปลาติดหนอง ข้าวดูกติดหน้ากลอง
 ควายยังติดหล่ม หนุ่ม ๆ ติดสาว เหมือนยังกับว่าติดลม...
 แม่ฝรั่งข้างรั้ว เจ้าจะสุกขาข้าวเอาไว้คอยใคร
 แม่ฝรั่งข้างรั้ว เจ้าจะสุกขาข้าวเอาไว้คอยใคร
 พี่มาคอยอยู่โคนต้น ไม่เห็นน้องหล่นมาให้สักใบ
 ตะเหรั่ง เต่ง เต่ง เตง เต่ง เต่ง เตง เตง

ลิเก

ฉันไปถามแถวริมคลอง เขาว่าตะเกาทองคาบชาละวัน...
 เขาว่าเจ้าชาละวันคาบตะเกาทอง
 ฉันไปถามแถวริมคลอง
 เขาว่าตะเกาทองคาบชาละวัน
 ขอโทษโปรดทราบ นี่ใครมันคาบใครกัน
 ตะเหรั่ง เต่ง เต่ง เตง เต่ง เต่ง เตง เตง

ลิเก

จะกล่าวฝ่ายพระจันทโครพ เปิดฝาคะออบพบแม่โมรา
 จึงตรึงเข้าสวมกอดคอบุบสักฟอดเถอะแก้วตา

โลก

แม่หนุ่มคำยื่นเด่น พื่ออยากจะเป็นเกี่ยวคอง
 แต่วาสนาพื้มันต้องจึงไม่สะเค็ดสะเค่า
 ขวัญรักเรียมยังไม่สะควกเหมือนน้ำลาวกสะเค่า

ในกรณีของบทเพลงพื้นเมืองที่ละแวกนี้เรื่องทำให้ทุกชั้นนั้น แต่เป็นบทเพลงที่เรียกอารมณ์สะเทือนใจได้เป็นอย่างดีก็คือบทเพลงกล่อมขวัญนาค และเพลงกล่อมลูก อันเป็นบทเพลงที่แสดงให้เห็นถึงความรักความผูกพันของบิดามารดาที่มีต่อบุตร ซึ่งเป็นบทเพลงที่สร้างบรรยากาศของเรื่องทำให้ผู้ชมนึกถึงความรักของผู้ใหญ่เขียนที่มีต่อขวัญในตอนต่อ ๆ มาด้วย

พ่อรูปทองอย่างร้องไห้ เอย.....แม่จะไกวให้เจ้านอน ปู่ ขาย ย่า เอย...ขอเชิญท่าน
 มาสโมสร ขอเชิญมาช่วยอวยพรให้เนื้ออ่อนเจ้าอยู่ดี แม่ซื้อทั้งแม่หา ขอเชิญท่าน
 มาช่วยปราณี ทั้งเจ้ากรุงพาราณสีเอย...พระภูมิเจ้าที่ปู่เรื่องชัย พระธรณี ช่วยรักษา
 เอย... อย่าให้ลูกข้าเป็นหวัดไอ ทั้งชางนอกและชางในขออย่าได้มามี

บทเพลงพื้นเมืองที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากจะมีหน้าที่แสดงบรรยากาศของเรื่อง และประกอบการละเล่นเช่น เพลงเหย่ยแล้ว ยังสามารถแสดงอุปนิสัยของตัวละครและสร้างบรรยากาศสนุกสนาน หรือแม้กระทั่งอารมณ์สะเทือนใจให้กับภาพยนตร์ได้อีกด้วย เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวจากตัวอักษรในนวนิยาย มาเป็นบทเพลงที่เล่าเรื่องราวประกอบภาพยนตร์ เนื้อหาบางตอนก็กล่าวถึงสถานที่เช่นคลองแสนแสบ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงกับเนื้อหาในนวนิยาย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์และยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนต่อไป

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงจากภาพยนตร์กับนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*

ฉะนั้นบทเพลงจากภาพยนตร์ที่สร้างจากนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* ถือได้ว่ามีส่วนในการเป็นภาพยนตร์ที่บันทึกวิวัฒนาการของการพัฒนาของเพลงไทย เนื่องจากในยุคต้นของภาพยนตร์เป็นบทเพลงสากล กลิ่นอายของไทยเดิมยังคงอยู่ในฉบับที่มีขับเสภา เนื่องจากเพลงในยุคของพรานบูรพ์ “ยังไม่มีการแข่งขันร้องและนักประพันธ์เพลงไทยสากลออกเป็นเพลงลูกทุ่งและลูกกรุง แต่ปรากฏว่ามีนักร้องที่มีชื่อเสียงในยุคนี้บางคนชอบร้องเพลงเกี่ยวกับชนบท ตัวอย่าง คำรณ สัมบุณณานนท์ ร้องเพลงเกี่ยวกับชีวิตบ้านนอกแบบหนุ่มลูกทุ่งในนวนิยายของ ไม้ เมืองเดิม เช่น เพลงรอยไถ ชายสามโบสถ์ ลูกสาวตาสี ลูกข้าวเหนียว”³⁶

ในสมัยของ เชิด ทรงศรี เพลงได้มีการแบ่งประเภทชัดเจนในลักษณะลูกทุ่ง ลูกกรุง จากการที่ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*เป็นภาพยนตร์ที่แสดงภาพชีวิตของชาวบ้าน และด้วยวิถีชาวบ้านแล้ว เพลงที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านก็คือเพลงลูกทุ่ง และเพลงพื้นบ้าน โดยที่ เชิด ทรงศรี หรือ ทม ธาตรี ได้ประพันธ์เพลง*ลำนำแผลเก่า*ประกอบภาพยนตร์อีกหนึ่งเพลง อีกทั้งเพลงประกอบเดิมทุกยุคทุกสมัยอย่างเพลง*ขวัญของเรียม* เพลง*สังเวยเรียม* เพลง*เคียงเรียม* พรานบูรพ์ก็ยิ่งสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นบทเพลง*แสนแสบ*ของชาติ อินทรวิจิตร ก็เป็นบทเพลงหนึ่งซึ่งมีเนื้อร้องทำนองที่เข้ากับบรรยากาศของเรื่องเป็นอย่างดี

ดังนั้นในการวิเคราะห์นวนิยาย*แผลเก่า*กับดนตรี จึงขอนำบทเพลงของพรานบูรพ์คือ เพลง*ขวัญของเรียม* *สังเวยเรียม* *เคียงเรียม* ที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*โดยเฉพาะในฉบับปีพ.ศ.2483 ซึ่งพรานบูรพ์เป็นผู้กำกับการแสดง เช่นเดียวกับบทเพลง*ลำนำแผลเก่า*ของ เชิด ทรงศรี และบทเพลง*แสนแสบ*ซึ่งผู้ประพันธ์คือ ชาติ อินทรว

³⁶จินตนา คำรงค์เลิศ, *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*, หน้า 42.

จิตร ได้รับแรงบันดาลใจจากบทประพันธ์ของไม้ เมืองเดิม ซึ่ง ชรินทร์ นันทนาคร ผู้ขับร้อง กล่าวไว้ในนิตยสารศิลปวัฒนธรรมว่า "โดยส่วนตัวที่ผ่านมาก็อ่านงานเขียนของไม้ เมืองเดิม อยู่ คุณชาติ อินทรวิจิตร ก็ซื้อมาอ่านเยอะ และได้แนวทางได้ความคิดฝันจากเรื่องเหล่านี้"³⁷

4.4.1 เพลงขวัญของเรียม เพลงสังเวย เพลงเคียงเรียม ของพรานบูรพ์

พรานบูรพ์ประพันธ์เพลงทั้งสามนี้ขึ้นเพื่อประกอบภาพยนตร์เรื่องแผลเก่า ฉบับปีพ.ศ.2483 ซึ่งเป็นผลงานการกำกับการแสดงและเขียนบทภาพยนตร์ของพรานบูรพ์ ปรากฏว่าเพลงทั้งสามได้รับความนิยมอย่างยิ่งวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงขวัญของเรียมซึ่ง ถือได้ว่าเป็น งานเพลงภาพยนตร์ชนะเลิศคนทั่วประเทศ และทุกระดับชั้น เป็นเพลง ในภาพยนตร์เรื่อง แผลเก่า ของบริษัทสร้างเล็ก ๆ ซึ่ง "พรานบูรพ์" ประพันธ์ทั้งเนื้อร้องและ ทำนอง เพลงนี้แพร่หลายไม่แพ้เพลง "จันทร์เจ้าข้า" เมื่อไม่กี่ปีมานี้ก็ยิ่งได้รับการอัดแผ่นเสียง ใหม่และยังคงได้รับความนิยมจากคนรุ่นใหม่อีกครั้ง ในวงการเพลงถือว่าเป็นเพลงหนึ่งที อมตะ ส่วนสาเหตุแห่งความนิยมชื่นชมเพลงของพรานบูรพ์นั้น สีวะ รณชิต ได้กล่าวไว้ใน "อนุสรณ์ พรานบูรพ์" ว่า

ในด้านเพลงของ "พรานบูรพ์" ซึ่งได้รับความนิยมชมชื่นแพร่ไปทั่วประเทศ เป็นเพราะ พรานบูรพ์ ได้ใช้วิธีแต่งที่ปฏิรูปโดยนำเพลงไทยเดิมมาสอดใส่เนื้อใหม่ แม้แต่ลูกเอื้อน ก็บรรจุกำร้องลงไปเต็มหมด ปกติเพลงไทยเดิมไม่ถูกหูคนหนุ่มสาวก็ตรงลูกเอื้อนยึดขาด เกินควร เมื่อได้รับการบรรจุกำร้องแทนลูกเอื้อน คนฟังก็พอใจ ที่ฟังยากกลายเป็นฟังง่าย แท้ เพลงของ "พรานบูรพ์" จึงเข้าลักษณะ เพลงไทยเดิมสากล ผู้ร้องผู้ฟังรู้สึกง่ายต่อการ ร้องการฟัง และจดจำเหตุการณ์นี้ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2475-2480 ประชาชนทั้งในกรุง และชนบท นิยมชมชื่นเพลงของ "พรานบูรพ์" อย่างกว้างขวาง ใครไม่รู้จักหรือร้องเพลง "พรานบูรพ์" ไม่ได้ดูจะกลายเป็นคนล้าสมัยสำหรับยุคนั้น โดยเฉพาะในวงสังคมนระดับ

³⁷ "ชรินทร์ นันทนาคร กับความทรงจำในบทเพลงแสนเสบ", ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2537), หน้า 97.

สูงและกลาง นับได้ว่า "พรานบุรพ์" เป็นนักปฏิรูปเพลงไทยในด้านรูปแบบคนแรกของเมืองไทย³⁸

บทเพลงขวัญของเรียม สั่งเรียม และเคียงเรียม (ดูเนื้อหาเพิ่มเติมในภาคผนวก ข.) เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงกับนวนิยายได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเนื้อหาและถ้อยคำที่ไพเราะและท่วงทำนองที่เหมาะสมทำให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาศึกษาโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบเนื้อหาเพื่อเทียบเคียงต้นกำเนิดของเพลงดังนี้

เพลงขวัญของเรียม เป็นบทเพลงที่เรียมระลึกถึงขวัญ คนรักเก่าของตน บทเพลงนี้เป็นเพลงที่บรรยายความในใจของเรียม ที่ระลึกถึงความหลังเก่า ๆ เมื่อครั้งยังอยู่ทุ่งบางกะปิ เนื้อหาของเพลงนั้นตรงกันกับเนื้อหาในนวนิยายเมื่อเรียมกลับจากบางกะปิมาถึงบ้านที่บางกอก เมื่อพิเคราะห์จากบทเพลงข้างต้น ผู้ศึกษาสามารถเทียบเคียงประโยคในเนื้อเพลงกับประโยคในเนื้อเรื่องของนวนิยายได้

ในตอนต้นของบทเจ้าพ่อบันดาล เรียมรำพันความในใจถึงขวัญ เห็นใจ และสำนึกคิดว่าตนไม่ได้รักขวัญอย่างที่ขวัญสมควรจะได้รับ เรียมกลับมาบางกอกโดยผัดนักกับขวัญ และยังคิดไปถึงอดีตที่มีต่อกันเธอก็รู้สึกหม่นหมองมากยิ่งขึ้น

ในประโยคเริ่มต้น "เรียมเหลือทนแล้วนั้น ขวัญของเรียม หวนคิดผิดแล้วขมขื่นฝืนใจเจียม" จึงเป็นการถ่ายทอดความในใจทั้งหมดในขณะนั้นที่รู้สึกสำนึกผิด "เรียมไม่สุขใจเสียเลยเข้านอนแต่หัวค่ำ แม้จะฝืนใจหลับตาสักเท่าใดก็ไม่สำเร็จ พอหลับตาลงไปเห็นหน้าเจ้าขวัญทุกที หน้าตามันซื่อเหมือนใจนี้ก็ รังเกียจในความบ้านนอกของมันเวลานั้น แต่เวลานี้ โธ่ขวัญช่างน่าสงสารเสียจริงเธอเชื่อฉัน เพราะเธอรักฉัน บาปจริง บาปอย่างน่าละอาย

³⁸ ศิวะ รมชิต, "ลมตะวันตก", อนุสรณ์พรานบุรพ์, หน้า 134-139.

ตัวเองที่ฉันทลอกคนชื่อ ๆ อย่างขวัญ"³⁹ ส่วนในประโยคต่อมา "เคยโสมเลียมเลียบฝั่ง มาแต่หลังยังจำ คำที่ขวัญเคยพลอดเคยพร่ำ ถ้วนทุกคำยังเรียกยังรำ เราร้องก็องอยู่" นั่นก็ไม่ต่างจากที่เนื้อหาในนวนิยายว่าไว้ว่า "เมื่อนึกถึงเจ้าขวัญก็ทำให้เรียมมองเห็นภาพลำน้ำสายเล็กติดคุ้ง มีกอข้าวขึ้นอยู่ริมฝั่งที่เป็นนา รมไทรรากไทรเมื่อครั้งโน้นทำให้เธอคิดไม่วายเลย เจ้าขวัญกำลังกอดเธอพลอดเธอพร่ำฝากรักด้วยความจริง"⁴⁰ และในประโยคต่อมาว่า "แ่ว ๆ แก้วหูว่าขวัญซู้เข้ายังคอย" ก็เป็นตอนที่เธอหวนคิดว่าเธอได้ผินัดกับขวัญโดยหลบจากบางกะปิมากรุงเทพฯ เสียก่อน เมื่อคิดไปครั้งใด "แสงเดือนเดือนใจยิ่งขึ้นทุกขณะทำให้วิญญาณเธอต้องลอยกลับบางกะปิอีก ป่านนี้เจ้าขวัญกำลังคอยเธอ"⁴¹ และเมื่อเรียมคิดขึ้นครั้งใด เรียมก็ยังหม่นหมองสะเทือนใจว่า "เรียมเหลือลิมแล้วนั้น ขวัญคงหงอย หวนคิดคิดแล้วยิ่งเศร้า" เช่นเดียวกับในนวนิยายที่กล่าวว่า "เรียมเศร้า ยิ่งคิดแล้วยิ่งเศร้าเจ้าขวัญไซ่อื่นไกลเลยแม้จะเป็นชาวไร่ชาวนามันก็รักจริง"⁴² และเมื่อเรียมกล่าวถึงสายน้ำ คลองที่เคยเที่ยวท่อง ไม่ว่าจะเป็นตอนเช้าสายบ่ายหรือเย็นที่เรียมและขวัญเคยท่องไปด้วยกัน แสดงให้เห็นว่า "ธรรมชาติเหล่านั้นทำให้ระลึกถึงเหตุการณ์และการกระทำหนหลังซึ่งเธอได้ร่วมคิดร่วมใจกับเจ้าขวัญไว้แต่กาลโน้น"⁴³ นั่นเอง

เพลง*สังเียม*มีลักษณะการนำเรื่องราว ประโยค และเนื้อหาในเข้ามาผูกเป็นบทเพลง เป็นการปฏิญาณของขวัญว่าตนนั้นต่างกว่าชายอื่น ๆ ที่มีความรักต่อเรียมอย่างจริงใจด้วยถ้อยคำวรรณศิลป์ที่กระชับและกินใจ เมื่อขวัญกล่าวกับเรียมให้ฟังในสิ่งที่ตนจะกล่าวโดยย้อนไปที่คำของเรียมว่า "เขาว่าปลานั้นเหมือนชาย เจิงเหลิงหลาย เมื่อน้ำใหม่หลากนอง" เป็นคำกล่าวที่เรียมกล่าวกับขวัญว่าแม่ได้บอกไว้ "แม่แก้ว ผู้ชายนะเหมือนปลาพอน้ำใหม่

³⁹ ไม้ เมืองเดิม, แผลเก่า, หน้า 68.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70..

มันก็ไปกับน้ำใหม่ ฉันทิ้งกล้วยน้ำว้า"⁴⁴ ขวัญจึงกล่าวกับเรียมว่า "พี่ผิดกว่าปลาทั้งผอง ชุ่มชั้นคลอง ก็ยังปองน้ำเก่า น้ำใหม่ไหลเข้า ข้าเก่ายังคงเดิม เรียมฟังนะเจ้าฟัง" เช่นที่ขวัญกล่าวไว้ในนวนิยายว่า "อ้อ เรียม ก็จริงของแกอยู่ข้างหрок แต่ใจฉันนะเห็นว่า น้ำใหม่มันก็น้ำเก่า อ้ายน้ำเก่ามันก็ไหลมาเป็นน้ำใหม่ขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่ในคลองเดียวกันนั่นแหละ เรียมเอ๋ยอย่ากลัวเลยพี่ไม่ใช่ปลารักน้ำอย่างว่าหрок หัวใจพี่เติบโต หัวใจพี่ใหญ่อย่างตะเข้รักวัง ถึงน้ำเก่าจะไป น้ำใหม่มันจะมาหรือน้ำมันจะแห้งจนขอดพี่ก็ต้องตายคาวัง เพื่อต้องตายอยู่กับเรียมคนเดียวจริงๆ"⁴⁵

เพลงเคียงเรียม

เนื้อร้องและทำนอง โดย พรานบูรพ์

เลียบฝั่งคลอง มองละเมาะหมูไม้

สายน้ำไหล เห็นขิวโน้มใจ ให้น้ำเพลिनมอง

มองขอบฟ้า..ทุ่ง ทิวแลรุ่งแควดส่อง ลมพัดตองยอชโยนเอน

ใจพี่ยังเปลี่ยวนั้ก มองหารักไม่เห็น นึกหนักใจยิ่งเดิน เหลือจะเข้ญรักใคร

หากบุญได้เดินไกลเคียงเรียม

บทเพลง*เคียงเรียม* เป็นการนำธรรมชาติรอบตัวมาเรียงร้อยกันเป็นเพลง เพื่อระบายความในใจของขวัญ ซึ่งรอคอยการกลับมาของเรียม โดยแสดงให้เห็นว่าขวัญไม่เคยรักใครอื่นนอกจากเรียมในคำกล่าวที่ว่า "เหลือจะเข้ญรักใคร" และยังเฝ้ารอคอยอย่างมีหวังว่า "หากบุญได้เดินไกลเคียงเรียม"

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

กล่าวได้ว่าบทเพลงที่พราวนบูรพ์ประพันธ์ขึ้นทั้งสามเพลงนี้ แสดงให้เห็นถึง การถ่ายทอดวรรณกรรมจากนวนิยายมาสู่วรรณกรรมเพลงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเนื้อหาใน บทเพลงเป็นเรื่องราวที่เห็น ได้ชัดเจนว่าผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลมาจากนวนิยาย เนื่องจากรูป คำในเพลงนั้นเป็นคำเดียวกันหรือมีเนื้อหาเดียวกับในนวนิยายเลยทีเดีย

4.4.2 เพลงดำเนินาแผลเก่าของ ธม ชาติรี

เพลงดำเนินาแผลเก่า

ทำนองโดย สง่า อารัมภีร์

เนื้อร้องโดย เชิด ทรงศรี

ณ ที่แห่งนี้ เราเคยพบกัน เราเคยสัมพันธ์ สาบานรักมั่น ขวัญกับเรียม
เอาเสียงขลุ่ยเป็นเสียงเรียกขาน ต่างสัญญาณนัดหมาย
คืนใดขลุ่ยดัง เรียมฟังเคยมา บัดนี้ขลุ่ยเรียกหา เรียมจำขวัญมาคอย
คอยคืนแล้ว คืบเล่า คอยแล้ว คอยเล่า
รำร้องเรียกเจ้าไปหา เป่าจนสิ้นเสียงอ่อนล้า เรียมไม่มาสักที
เจ้าอยู่ไหนใด อยู่ไกลหรือใกล้ หรือรักเจ้าคลาย
เรียมจำได้หรือเปล่า แผลเก่า แผลรัก ที่สลักกายใจ

เพลงดำเนินาแผลเก่านี้เป็นเพลงที่ เชิด ทรงศรี หรือธม ชาติรี ผู้เขียนบท ภาพยนตร์เรื่องแผลเก่า เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น ซึ่งในการประพันธ์บทภาพยนตร์นั้น เชิด ทรงศรี ได้สร้างเรื่องราวเพิ่มเติมต่อบทประพันธ์เดิม ด้วยกลวิธีการประพันธ์ที่พยายามให้ คล้ายคลึงกับแนวทางของผู้ประพันธ์เรื่องเดิมมากที่สุด ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจนักหากว่า เนื้อหาของบทเพลงนั้นจะมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของบทภาพยนตร์มากกว่าบทประพันธ์ ในนวนิยาย แต่อย่างไรก็ตามโครงร่างของเนื้อหาโดยส่วนรวมแล้วก็ยังมีเค้าโครงเดิมของนวนิยายที่กล่าวถึงขวัญซึ่งรอเรียมผู้จาก ไปอยู่ ณ ศาลเจ้าพ่อไทร อันเป็นที่ที่ทั้งสองเคยพบกัน มี

ความสัมพันธ์ และได้สาบานรักต่อกัน ขวัญมักจะไปที่ศาลเจ้าพ่อไทรเสมอเพื่ออธิษฐานให้
 เรียมกลับมา "ปีก่อนโน้น ปีกลายและจนจะสิ้นปีนี้ เจ้าขวัญมีชีวิตไปชั่ววัน ๆ อย่างคนขี้เกียจ
 และเจ้าทุกข์ เมื่อกลุ่มขึ้นมาราวไรก็ขึ้นหลังอ้ายเรียวแสนรู้ มันก็พาเจ้าขวัญคุ้ม ๆ ไปสู่ฟาก
 คลองข้ามน้ำไปยังอีกฟากหนึ่งแล้วเบิ่งหน้าตรงไปยังศาลเจ้าพ่อ ข้างเจ้าขวัญเมื่อลงจากหลัง
 อ้ายเรียวแล้วก็ตรงมาหน้าศาล กราบกรานอธิษฐานปรับทุกข์ปรับร้อนขอให้ได้พบแม่เรียม
 เมื่อเห็นชายแพรแดงซึ่งกรังไปด้วยเลือดเก่าของมันและเก่าคร่ำคร่า มันก็อดคลำแปลที่ขมับมิ
 ได้ เป็นแปลเก่าเมื่อ ๓ ปีโน้น แผลรักแผลใครซึ่งมันยอมอุทิศให้แก่อ้ายเรียวเพราะเห็นแก่เจ้า
 เรียม"⁴⁶

4.4.3 เพลงแสนแสบของ ชาลี อินทรวิจิตร

เพลงแสนแสบ(ดูเนื้อหาเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ข.) เป็นเพลงหนึ่งที่บรรยาย
 จิตใจของขวัญ ที่พบว่าการจากไปของเรียมสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับจิตใจของเรียมไป
 ด้วย เมื่อมองไปที่แห่งใดที่เคยทำนาก็ทำให้ระลึกถึงความเจ็บปวด ผู้ประพันธ์ได้เปรียบเปรย
 ธรรมชาติแวดล้อมกับจิตใจของมนุษย์ เช่นชื่อคลองแสนแสบ ก็เปรียบว่าจิตใจที่ถูกทำร้าย
 บาดเจ็บจนปวดแสบไปหมด อีกทั้งก้นที่หมุนวนไปก็เปรียบเสมือนจิตใจของเรียมที่เปลี่ยน
 ไปเรื่อย ๆ ไม่นั่นอน

ชรินทร์ นันทนาครผู้ร้องกล่าวยืนยันว่า ชาลี อินทรวิจิตร ผู้ประพันธ์เพลงนั้น
 ได้แนวทางการคิดมาจากเรื่องราวของไม้ เมืองเดิม เมื่อผู้วิจัยสืบค้นไปที่ต้นเรื่องเดิมคือ
 นวนิยายเรื่องแผลเก่า พบว่ามีบทบรรยายความรู้สึกของขวัญในตอนหนึ่งระหว่างที่สนทนา
 กับเรียมเมื่อเรียมกลับมาเยี่ยมแม่ที่บางกะปิว่า “แม้ธรรมชาติของบางกะปิจะสร้างขวัญมาให้
 เป็นคนโง่ แต่ธรรมชาติไหวพริบในตัวผู้ชายของเจ้าขวัญก็มีอยู่ มันจับตาเรียมแล้วก้มดูตัว

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

ของมันเป็น มันรู้แล้วว่าเจ้าเรียมกำลังแปร ไปเป็นอื่น เพราะบางกอกเมืองใกล้นี้เอง⁴⁷
 ชาลี อินทรวิตร เขียนเนื้อเรื่องว่า “สิ้นเดือน 12 น้าองแห่งคลองขอดปล้น สิ้นความรักต่อกันเหมือนกังหันเปลี่ยนทางลม”

เมื่อขวัญคิดเปรียบเทียบความทุกข์ของตนกับคลองว่า “มันคิดว่ามันมีกรรม
 หนาเสียแล้วที่เกิดในบางกะปิ เอแต่ก่อนบางกะปิบรมสุขสำหรับมัน ทุ่งและน้ำแสนแสบที่
 มันเชยอยู่นี้เคยทำให้ มันเย็นน้ำสาบายนัก แต่เดี๋ยวนี้ไม่เย็นแล้ว แสบขอกช้าและแสนแสบไป
 ตามชื่อ เมื่อก่อน มันแช่น้ำเย็นกับเจ้าเรียม เดี่ยวนี้มันแช่น้ำเกลือกอยู่คนเดียว”⁴⁸
 เปรียบดังตอนหนึ่งของบทเพลงแสนแสบว่า “แสนแสบ แสบแสนเปรียบแม่น้ำคลอง พิ
 หม่นพิหมองฤทัยตามช้าแปลบแสบสม แต่คลองยังช้าเหลือไว้เพียงน้ำขุนตม พิจิงช้าจึงช้า
 ขึ้นชม ชมตรมเสียกว่าคลอง”

ความสอดคล้องกันระหว่างบทเพลงที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความ
 ประทับใจของผู้อ่านที่มีต่อบทประพันธ์ของนักประพันธ์สามารถสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ
 อื่นต่อเนื่องกัน ไม่จำเพาะเพียงแค่บทเพลง งานศิลปะการแสดงอื่น ๆ เช่น ละคร หรือ
 ภาพยนตร์ก็ล้วนแล้วแต่ได้รับความสะเทือนใจมาจากนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* ทำให้ผู้สร้างเลือก
 นำเสนอเรื่องราวความรักระหว่างสองหนุ่มสาว ด้วยคาดว่าผู้ชมก็จะเกิดความรู้สึกเดียวกัน ส่ง
 ผลให้ผลงานของตนได้รับความนิยมไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องราวที่สามารถสร้างความ
 ประทับใจจากผลงานการประพันธ์ของไม้ เมืองเดิมนั่นเอง นอกจากนั้นละครโทรทัศน์ และ
 บทเพลงยังมีความสัมพันธ์กับภาพยนตร์ ในฐานะที่ละครโทรทัศน์มีรากฐานมาจากละครซึ่ง
 เป็นพื้นฐานของภาพยนตร์เช่นกัน และบทเพลงนั้นก็ยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งของศิลปะ
 ภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีความผสมผสานหลากหลายระหว่าง ศิลปะการละคร วรรณกรรม
 ดนตรี และจิตรกรรมดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 อย่างไรก็ตามก่อนที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบ

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59.

ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*โดยละเอียด ผู้วิจัยใครของนำเสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงต้นกำเนิดของเรื่อง และทำความเข้าใจกับเรื่องราวโดยละเอียด ก่อนที่จะไปวิเคราะห์ในบทถัดไปถึงความเหมือนและความต่างในการดัดแปลงจากนวนิยายสู่ภาพยนตร์โดยละเอียดต่อไป